

MINÄ RIITÄN

Tutkimuksellinen ehdotukseni näyttelijäntyön
opettamisesta kansanopiston teatterilinjalla

JANI HÄMÄLÄINEN

TIIVISTELMÄ**PÄIVÄYS:**

TEKIJÄ Jani Hämäläinen		KOULUTUS- TAI MAISTERIOHJELMA Teatteriopettajan maisteriohjelma	
KIRJALLISEN OSION / TUTKIELMAN NIMI MINÄ RIITÄN – Tutkimuksellinen ehdotukseni näyttelijäntyön opettamisesta kansanopiston teatterilinjalla		KIRJALLISEN TYÖN SIVUMÄÄRÄ (SIS. LIITTEET) 70 s.	
TAITEELLISEN / TAITEELLIS-PEDAGOGISEN TYÖN NIMI Taiteellisen työn nimi tähän mahd. teostietoineen (tekijät, ensi-ilta, paikka). Täytä myös erillinen kuvailutietolomake (dvd-kansi). Taiteellinen osio on Teatterikorkeakoulun tuotantoa ☐ Taiteellinen osio ei ole Teatterikorkeakoulun tuotantoa (tekijänoikeuksista on sovittu) ☐ Taiteellisesta osiosta ei ole tallennetta ☐			
Kirjallisen osion/tutkielman saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐	Opinnäytteen tiivistelmän saa julkaista avoimessa tietoverkossa. Lupa on ajallisesti rajoittamaton.	Kyllä ☒ Ei ☐
<p>Tässä opinnäytetyössä sanallistan ajatuksiani näyttelijäntyön pedagogiikastani, josta käytän nimitystä MINÄ RIITÄN. MINÄ RIITÄN on saanut alkunsa kokemuksistani näyttelijäntyön opiskelijana kahden eri kansanopiston näyttelijäntyön linjoilla. Pedagogiikkani muodostumiseen ovat vaikuttaneet myös opintoni teatteri-ilmaisun ohjaajana sekä maisteriopintoni Teatterikorkeakoulussa. Suoritin molemmat opetusharjoitteluni eri kansanopistoissa näyttelijäntyönlinjan opiskelijoiden kanssa, käytän jälkimmäistä opetusharjoittelua osana tätä opinnäytetyötä. Opetusharjoittelut toimivat ikään kuin kokeilualustana MINÄ RIITÄN -pedagogiikan rakentumisessa.</p> <p>Aloitan tämän työn käymällä läpi kansanopistojen historiaa, kansanopistojen asemaa suhteessa teatterikenttään sekä kansanopistojen näyttelijäntyönlinjojen tarjontaa suhteessa toisiinsa.</p> <p>Työni kolmas luku keskittyy MINÄ RIITÄN -kurssiin ja sen läpikäyntiin. Aloitan kolmannen luvun kartoittamalla näyttelijäntyön pedagogiaani. Tämän jälkeen käyn läpi arvoja, joiden varaan MINÄ RIITÄN -pedagogiikka rakentuu suhteessa näyttelijäntyön ja teatterin teoriaan. Seuraavaksi kerron MINÄ RIITÄN -kurssin suunnitelmasta, tavoitteista sekä kurssin toteutumisesta. Kerron käyttämistäni tutkimusmenetelmistä sekä niistä saamastani materiaalista. Lopuksi reflektoin omia kokemuksiani MINÄ RIITÄN -kurssista. Miten onnistuin asettamissani tavoitteissa ja miten kurssi mielestäni onnistui.</p> <p>Työni neljännessä luvussa palaan pohtimaan johdannossa esittämiäni kysymyksiä, jotka ovat kulkeneet mukanani koko tämän opinnäytetyön kirjoittamisen ajan. Sanallistan mitä ajattelen kysymyksistä nyt ja miten niihin vastaisin nyt.</p> <p>Työni viidennessä luvussa pohdin ajatuksiani suhteessa teatteriopettajan maisteriohjelman opintoihin. Avaan mitä ajattelen omasta opettajuudestani sekä sanallistan, minkälaisia suunnitelmia minulla on tulevaisuudessa.</p> <p>Tämä työ on ensimmäinen yritys sanallistaa sitä, mitä ajattelen minun näyttelijäntyön pedagogiikkani olevan. MINÄ RIITÄN -kurssi oli ensimmäinen käytännössä suunnittelemani ja pitämäni näyttelijäntyön kurssi. Tämän työn loppupuolella kartoitan myös, mitä opin MINÄ RIITÄN -pedagogiikasta sekä siitä, miten MINÄ RIITÄN -pedagogiikka mielestäni toimii käytännössä.</p> <p>Tässä työssä käytän erityisesti seuraavien henkilöiden ajatuksia: Konstantin Stanislavski, David Mamet, Judith Weston, Gert Biesta, Riitta Jaatinen, Heli Kauppila</p>			
ASIASANAT Pedagogiikka, näyttelijäntyö, luottamus, positiivinen ilmapiiri, uskaltaminen, kansanopisto			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	5
2. KANSANOPISTOT; HISTORIASTA, ASEMASTA JA TEATTERILINJOISTA	7
2.1. <i>Kansanopistojen historiaa</i>	7
2.2. <i>Kansanopistojen asema Suomen teatterikentällä</i>	8
2.3. <i>Kansanopistojen teatterilinjojen tarjonta</i>	9
3. MINÄ RIITÄN	14
3.1. <i>Näyttelijäntyön pedagogiikkani</i>	14
3.2. <i>Arvot ja niiden peilaus teoriaan</i>	20
3.2.1. <i>Luottamus</i>	21
3.2.2. <i>Positiivinen ilmapiiri</i>	26
3.2.3. <i>Uskaltaminen</i>	30
3.3. <i>Minä Riitän – kurssin suunnitelma ja tavoitteet</i>	33
3.4. <i>Minä Riitän – kurssin toteutuminen</i>	37
3.5. <i>Tutkimusmenetelmät ja niistä saamani materiaali</i>	42
3.5.1. <i>Mielipidejana</i>	42
3.5.2. <i>Nauhoitettu keskustelu</i>	47
3.5.3. <i>Palautelomake</i>	49
3.6. <i>Reflektioni Minä Riitän – kurssista</i>	51
4. POHDINTAA JOHDANNON KYSYMYSTEN ÄÄRELLÄ	58
5. AJATUKSIA OPINNOISTA, TULEVASTA SEKÄ ITSESTÄ	64
LÄHTEET	67
LIITTEET	69

1. JOHDANTO

Arvoisa lukija.

Tämä on minun Teatterikorkeakoulun teatteriopettajan maisterilinjan opinnäytetyöni. Tässä taiteellispedagogisessa tutkielmassa tarkastelen pohjustaen ja reflektoiden toisen opetusharjoitteluni aikana pitämäni MINÄ RIITÄN -kurssia.

Teatteri ja näyttelijäntyö ovat kiehtoneet minua aina pienestä asti. Mitä enemmän harrastin ja opiskelin, sitä kiinnostuneemmaksi tulin ja sitä enemmän halusin oppia lisää. Tieni alkoi näyttelijäntyön opiskelusta kahdessa eri kansanopistossa näyttelijäntyön linjoilla, joista jatkoin Kokkolaan teatteri-ilmaisun ohjaajan koulutukseen. Kokkolan opintojen aikana toive Teatterikorkeakoulun teatteriopettajan koulutusohjelmasta alkoi vahvistua. Toki olen harrastanut sekä esiintynyt niin koulujen ohella kuin niiden jälkeenkin, mutta koen silti että juuri mainitsemieni kansanopistolinjoiden koulutus on muovannut minua tekijänä ja esiintyjänä kaikkein voimakkaimmin. Linjojen aikana näin ja koin paljon erilaisia tapoja niin oppia kuin olla opetettavanakin. Myöhemmin saadessani koulutusta ohjaamisesta ja opettamisesta, olen alkanut uudelleen miettimään omia kokemuksiani näyttelijäntyön opiskelusta. Mikä mielestäni toimi opetuksessa, mitä itse olisin tehnyt eri tavalla tai samalla tavalla, jos itse saisin päättää. Tämä pohdinta johti minut luomaan kurssin, joka muodostui omista arvoistani sekä itselleni tärkeistä asioista suhteessa näyttelijäntyön opettamiseen kansanopistotasolla. Kyseinen kurssi ja tämä työ kantavat samaa nimeä, MINÄ RIITÄN, jota kutsun myös praktiikakseni.

MINÄ RIITÄN on ensimmäinen käytännössä tehty ehdotus siitä näyttelijäntyön pedagogiikasta, jota itse haluan ajaa eteenpäin, jota haluan kehittää sekä tarkentaa. Olen tehnyt tämän työn sanallistaakseni sitä mikä minulle on teatteripedagogiikassa tärkeää ja mitä minä teatteriopettajana haluan viedä eteenpäin ja miksi.

Tämän työn ytimessä on siis MINÄ RIITÄN praktiikka, jota taustoitan avaamalla omia kokemuksiani näyttelijäntyön opiskelusta kansanopisto tasolla. Praktiikan tueksi nostan erinäistä lähdekirjallisuutta taiteen oppimisesta sekä näyttelijäntyön pedagogiikasta. Työn seassa kulkevat omat kokemukseni 2006–2008 sekä 2011–2012 välisiltä ajoilta,

jolloin opiskelin näyttelijäntyötä kansanopistoissa. Nämä kokemukset ovat nostoja työpäiväkirjoistani, joita olen noiden vuosien saatossa pitänyt, ja jotka selkeyden vuoksi ovat tässä työssä kirjoitettu eri värillä. Otteet työpäiväkirjoistani toimivat kommentteina ja tuovat esiin omaa näkökulmaani ja ajankuvaa.

MINÄ RIITÄN praktiikka rakentuu kolmen arvon varaan, joita ovat **luottamus**, **positiivinen ilmapiiri** ja **uskaltaminen**, joita avaan tässä työssä tutkimuksellisesti.

Aloitan työni Luvussa 2 käyn läpi kansanopistojen historiaa, kartoitan niiden asemaa Suomen teatterikentällä sekä pohdin kansanopistojen teatterilinjojen tarjontaa. Luku 3 käsittelee MINÄ RIITÄN -kokonaisuutta, jonka aloitan kartoittamalla näyttelijäntyön pedagogiaani. Luvussa 3.2 käsittelen arvoja, joiden varaan MINÄ RIITÄN kokonaisuus rakentuu peilaten niitä teoriaan. Tämän jälkeen käyn läpi itse MINÄ RIITÄN -kurssia, sen suunnitelmaa, tavoitteita sekä toteutumista. Luvussa 3.5. avaan käyttämiäni tutkimusmenetelmiä sekä niistä saamaani tietoa. Lopuksi luvussa 3.6. reflektoin MINÄ RIITÄN -kurssia, mitä itse ajattelen opettajana kurssista ja miten onnistuin tavoitteissani.

Luvussa 4 pohdin kysymyksiä, jotka ovat kulkeneet mukanani suunnitellessani MINÄ RIITÄN -praktiikkaa: Mitä kaikkea kuuluu näyttelijäntyöhön? Mikä on hyvä näyttelijä? Mikä tekee hyvän näyttelijän? Onko sellaista olemassakaan?

Mitä opettajana voisin tehdä että saisin oppilaat luottamaan omaan osaamiseensa?

Mitä on oma osaaminen? Miten saada itsensä uskomaan, että riittää sellaisena kuin on?

Kenelle pitää riittää?

Avaan pohdintojani MINÄ RIITÄN -kurssin lähtöajatukseseen liittyen sekä kiteytän ehdotukseni tämän pedagogiikan suhteen.

Luku 5 on pohdintaa teatteriopettajan maisteriopinnoista, omasta opettajuudestani sekä tulevaisuuden näkymistäni.

2. KANSANOPISTOT; HISTORIASTA, ASEMASTA JA TEATTERILINJOISTA

Tässä luvussa käyn lyhyesti läpi kansanopistojen historiaa. Pohdin myös kansanopistojen asemaa suhteessa Suomen teatterikenttään. Käyn läpi eri kansanopistojen linjojen tarjoamaa näyttelijäntyön koulutusta suhteessa toisiinsa ja pohdin, miksi joku hakisi näyttelijäntyön koulutukseen. Keskityn tässä työssä ja luvussa vain kansanopistoihin ja jätän tietoisesti ulkopuolelle taiteen perusopetuksen, kansalaisopistot sekä ammattiopetuksen. Minulla on vahvin kokemustausta juuri kansanopistojen tarjoamasta näyttelijäntyön opettamisesta niin opiskelijana kuin opettajanakin ja rajaus soveltuu opinnäytetyön laajuuteen.

2.1. Kansanopistojen historiaa

Tässä luvussa käsittelen kansanopistojen historiaa erityisesti teatterilinjojen osalta.

Vapaan sivistystyön verkkosivujen mukaan kansanopistojen historia alkaa Suomessa 1800-luvun loppupuolella. Sivuston mukaan kansanopistojen tarkoitus on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä sekä tukea elinikäisen oppimisen periaatetta. Sivusto pitää myös tärkeänä sitä, että koulutukseen hakeutuminen on kaikille avointa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022.) Suomi on pitkään ollut maa, jossa asukaslukuun nähden on suurin määrä kesäteattereita. Monella suomalaisella on jonkinlainen kokemus harrastajateatterista tai että teatterityö on ollut yksi lapsuuden haaveammateista. Ei siis liene mikään ihme, että myös teatteriin, näyttelijäntyöhön ja ylipäättään esiintymiseen keskittyviä opistoja on Suomessa useita.

”Kansanopistot ovat valtakunnallisia kokopäiväistä opetusta antavia sisäoppilaitoksia, jotka järjestävät nuorille ja aikuisille omaehtoisia opintoja, edistävät opiskelijoiden opiskeluvälmiuksia sekä kasvattavat heitä yksilöinä ja yhteiskunnan jäseninä. [--] Kansanopistoissa opetus on useimmiten yleissivistävää eli vapaatavoitteista kuten kieliä, taide- ja kulttuuriaineita ja viestintää. Opistot järjestävät myös avointa korkeakouluopetusta.” (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2022.)

Vapaan sivistystyön yleinen linjaus kantaa samanlaista ajatusmaailmaa kuin teatteriin ja näyttelijäntyöhön erikoistuneet opistot. Opistojen tavoitteena on vahvistaa opiskelijan opiskeluvälmiuksia yksilö- ja yhteiskunnallisella tasolla. Käsittelen luvussa 2.3 kansanopistojen teatterilinjojen tarjontaa syvällisemmin.

2.2. Kansanopistojen asema Suomen teatterikentällä

Teatterikorkeakoulun hakijatilastojen mukaan vuosien 2018–2021 aikana on näyttelijäntaitteen viisivuotiseen koulutusohjelmaan ollut vuosittain noin 1200 hakijaa, joista joka vuosi on otettu opiskelemaan 12 opiskelijaa. (Teatterikorkeakoulu 2022.) Tampereen yliopiston näyttelijäntyön koulutuksen*, joka tunnetaan myös nimellä Näty*, hakijatilastojen mukaan hakijoita näyttelijäntyön koulutukseen on ollut noin 930 hakijaa, joista opiskelemaan on otettu 12 opiskelijaa. Tässä täytyy muistaa, että toisin kuin Teatterikorkeakoulu, jonne voi hakea joka vuosi, Näty* pitää näyttelijäntyön koulutuksen hakua vain joka toinen tai kolmas vuosi. (Tampereen yliopiston näyttelijäntyön laitos 2021.)

Kun tätä miettii, onko mikään ihme että tässä maassa on useampi kansanopisto, joissa opetetaan teatteria ja näyttelijäntyötä? Kuten mainitsen luvussa 2.1., teatteri on iso osa suomalaisuutta. Mielestäni ei ole myöskään ihme, että joillain opistoilla on hyvä maine ja että jonkin linjan käyneet ihmiset ovat päätyneet teatterialalle. Joitain kouluja pidetään erityisesti arvossa, koska sen käyneistä moni on päässyt opiskelemaan Teatterikorkeakouluun tai Nätyyn* joko suoraan linjalta tai myöhemmin opintojen jälkeen.

Tietenkään kaikki, jotka hakevat teatterilinjalle kansanopistoon eivät halua ammattinäyttelijäksi. Eivätkä kansanopistojen linjat millään tavalla mielestäni kilpaile Teatterikorkean tai Nätyyn kanssa. On mielestäni kuitenkin selvää, että runsas teatterin ja näyttelijäntyön kouluttamisen tarve on olemassa, joka on johtanut opistojen sekä erilaisten linjojen syntyyn.

Osa kansanopistojen teatterilinjoista tekee yhteistyötä paikallisen teatterin ja TV:n ammattikentän kanssa.

” ”Mitäs hittoa sä täällä yksin teet?” kysyi opettaja astuessaan luokkaan, jossa ei minun lisäksi ollut muita. Vastasin että ovat leffan kuvauksissa, johon minua ei otettu. Ei kuulemma voi sotilaalla olla violettia tukkaa ja vaikka tarjouduin ajamaan itseni kaljuksi, en saanut roolia. ”Noh, lähe himaan sitten. Turhaan me täällä kahdestaan ollaan. Hyvää viikonloppua.” ”. (Hämäläinen 2016.)

Yllä oleva lainaus on ajalta, jolloin opiskelin näyttelijäntyötä ensimmäistä vuotta kansanopistossa. Osana opetusta ja opiskelua oli, että koko luokan voimin kävimme erinäisten elokuvien sekä sarjojen koekuvauksissa. Usein myös roolittajat, niin elokuvien, sarjojen kuin ammattiteattereidenkin puolesta kävivät koulullamme ja näihin roolitusilanteisiin osallistuminen oli osa koulupäivää. Samaisen opiston jatkolinjalla esityksiämme kävi katsomassa roolittajien lisäksi myös ammattiteattereiden ohjaajat. Muistan meidän myös harjoitelleen hyvän CV:n kirjoittamista sekä sitä, miten tehdä hyvä esittelyvideo teatteri- tai TV-roolin hakemista varten. Ottaen huomioon kuinka vaikeaa voi olla että ”tulee löydettyksi” TV:n tai teatterin maailmassa, se että opiskelupaikka tarjoaa sinulle tällaisen mahdollisuuden osana opiskelua, on erittäin suuri etuoikeus. On toki eri asia, voiko jokainen opiskelija hyötyä saamastaan etuoikeudesta. Voi nimittäin käydä kuten allekirjoittaneelle, ettei saa samaa mahdollisuutta kuin muut kanssaopiskelijat, vaikka opiskelija suostuisikin muokkaamaan ulkonäköään.

2.3. Kansanopistojen teatterilinjojen tarjonta

” Rahkeet ei riitä hakea Teakkiin tai Nätyyn vielä... mutta jos pääsis tonne Tampereelle opiskeleen näyttelijäntyötä ja olis siellä vuoden taikka kaksi niin sitten vois olla parempi mahisilmeisesti, sen käyneistä on aika moni päässy just kouluun.”
(Hämäläinen 2016.)

Itse hain alun perin opiskelemaan näyttelijäntyötä kansanopistoon, koska halu oli päästä ammattiin. Tiesin myös, että hakijoita olisi paljon niin Nätyllä* kuin

Teatterikorkeakoulussakin ja että pääsykokeet olisivat varmasti vaikeat. Kokemusta teatterista tai esiintymisestä ei vielä itselläni juurikaan ollut, joten vuoden tai kahden kestävä koulu voisi olla loistava ponnahduslauta mahdolliseen ammattiin. Muistan myös ajatelleeni että kouluun pääseminen sekä siellä opiskelu todennäköisesti teroittaisi myös sitä, onko näyttelijäntyö todella minua varten vaiko ei. Tämän ajatuksen uskon monella olevan taustalla hakiessa tai opiskellessa näyttelijäntyötä kansanopistossa. Vuoden opiskelun aikana huomaa itsestään, onko halu ja kiinnostus todella niin kova, että haluaakin saada näyttelijäntyöstä itselleen ammatin.

Kansanopistojen nettisivustolla on kohta, jossa voi hakea erilaisia kouluja sekä koulutusohjelmia oman mielenkiinnon mukaan. Sivuston sanahakukenttään kirjoittaessani ”näyttelijä”, löytyy useampi eri linja opistoilta eri puolilla Suomea. Suurimmassa osassa näiden opistojen koulutuskuvauksessa mainitaan suoraan, että juuri heidän linjansa opiskelevilla opiskelijoilla on valmiuksia joko ammattiopintoihin tai suoraan työelämään. Yhdessä kuvauksessa mainitaan jopa, että jos aikoo hakea opiskelemaan Teatterikorkeakouluun näyttelijäksi, kannattaa juuri heidän opistoonsa hakea. (Kansanopistot 2022.)

Samaisen nettisivuston kautta eri kansanopistojen koulutustarjontaa selatessa huomaa, että monen koulutusohjelman sisällön kuvauksessa mainitaan seuraavanlaisia asioita: *”saat varmuutta omaan esiintyjyyteesi”, ”voit käyttää kokonaisen vuoden oman näyttelijäntyösi kehittämiseen”, ”sinua opettavat alansa ammattilaiset, jotka haluavat auttaa sinua menestymään”, ”löydät varmuutta ja rohkeutta olla ihmisten edessä”* sekä *”koulutus on monipuolista, joka vahvistaa sinua esiintyjänä”*. Minulle tällaisen tekstin lukijana tulee väkisinkin sellainen olo, että tällaisessa opetuksessa pääpaino on sillä, että minusta tulisi näyttelijä ja teatteritaiteen esiintyvä ammattilainen. Entä jos en halua ammattilaiseksi tai entä jos en ole varma, mitä haluan, vaan haluaisin nimenomaan ottaa siitä selvää? Koska samaan aikaan suuressa osassa linjojen koulutuksen kuvausta on myös omilla sanoillaan lause *”tämä koulutus sopii myös teatterin harrastajille”*. (useampi verkkojulkaisu, tarkempi kuvaus alaviitteessä¹)

¹ Helsingin evankelinen opisto, Laajasalon opisto, Borgå folkakademi, Työväen akatemia, Suomen Nuoriso-opisto, Lahden kansanopisto sekä Riveria kansanopisto. 2022.

Osassa koulutuskuvauksista itseasiassa mainitaan molemmat, teksti selvästi viittaa ammattimaisuuteen ja samalla teroittaa, että myös harrastajat ovat tervetulleita. Mikä sinänsä on mielenkiintoista, sillä se kuulostaa mielestäni siltä, että harrastajalla ja ammattilaiseksi haluavalla opiskelijalla on jokin, ikään kuin arvottava ero.

Muistan omilta opiskeluajoilta että niihin opiskelijoihin suhtauduttiin eri tavalla, jotka halusivat palavasti ammattilaisiksi kuin niihin, jotka eivät olleet siitä varmoja tai olivat päätyneet ratkaisuun pitää teatteri sekä näyttelijäntyö vain harrastuksena.

Linjat kilpailevat hakijoista myös opiskelun hinnoittelulla. Opistovuosi maksaa sivustojen perusteella keskimäärin 3500–4000 euroa. Eri opistojen välillä on myös vaihtelua siinä, mitä kyseinen maksu pitää sisällään esimerkiksi asumisen tai ruokailun suhteen. Kun itse opiskelin näyttelijäntyötä ensimmäisessä opistossa, molempien vuosien hinta oli tuon samaisen haarukan sisällä, tosin maksuun ei opetuksen lisäksi sisältynyt mitään muuta. Myöhemmin opiskellessani toisessa opistossa, opiston lukuvuosi maksuun sisältyi opetuksen lisäksi asuminen sekä arkisin ruokailu, tosin sillä erotuksella, että se vuosi oli yhteensä yhtä kallis kuin ensimmäisen opiston molemmat vuodet.

Mitä tällainen koulutus sitten pitää sisällään, muutakin siis kuin näyttelijäntyön opetusta? Tämä vaihtelee riippuen opistosta, kuitenkin selailemalla heidän nettisivujaan yhteistä näyttää olevan laulun ja tanssin opetus. Selatessani eri kansanopistojen koulutuskuvauksia on selvää, että linjat haluavat painottaa juuri oman koulutuksensa tärkeyttä sekä hyödyllisyyttä juuri sinun tulevilla teatterin ja näyttelijäntyön urallasi, joka näkyy koulutuksen monipuolisuutena. Näyttelijäntyön lisäksi tarjolla on esimerkiksi akrobatiaa, dramaturgiaa ja kameranäyttelemistä. Monipuolinen koulutus kiehtoo, sillä ainakin omalla kohdallani, pääsin opettelemaan itselleni täysin uusia asioita. Omien opintojeni aikana rakastuin fyysiseen teatteriin, teatterimiekkailuun sekä näyttämöväkivaltaan kuin butoh tanssiinkin. Monia tällaisten opistojen tarjoamista kursseista ja opista on vaikea harrastaa tai päästä kokeilemaan arjessa, kuten vaikkapa käsikirjoittaminen. Laaja ja runsas opetus näyttelijäntyön lisäksi avaa opiskelijalle uusia mahdollisuuksia oman ilmaisunsa kehittämiseen sekä mahdollistaa uusien tekemis- sekä ajattelutapojen löytymisen. Yhteistä niissä opistoissa, joissa itse opiskelin, oli se, että

opettajat olivat poikkeuksetta oman alansa ammattilaisia. He olivat tehneet opettamaansa asiaa työkseen jo vuosia ammattikentällä suomessa ja osa myös ulkomailla. Lisäksi monella oli oman alansa koulutusta myös useampi vuosi takana, varsinkin tanssin ja akrobatian opettajien suhteen. Tässä nousee myös opettajan pedagoginen osaaminen ja opettajan pätevyys eri tavalla keskiöön. On mielestäni opiskelijoiden kannalta erityisen tärkeää että heitä opettavat ihmiset ovat oman alansa osaajia, jonka lisäksi ovat myös osaavia opettajia. Opettamiseen kuitenkin kuuluu mielestäni niin paljon muutakin kuin oman alansa osaaminen. On tietysti myös tärkeää että on riittävä määrä kokemusta ja osaamista opettamastaan alasta, en tiedä millainen opettaja voisi opettaa jotain sellaista, josta hänellä ei ole ollenkaan kokemusta tai osaamista.

Kokemuksen arvostus teatterikentän suhteen näkyy hieman eri tavalla kansanopistoissa. Muistan omilta opiskeluajoiltani että meille kävi luennoimassa tai puhumassa ammatistaan useita ammattinäyttelijöitä, tanssijoita ja ohjaajia. Yleensä näihin keskustelutilaisuuksiin kuului myös jonkinlaisia harjoitteita tai tehtäviä, joita tämä vierailija meillä opiskelijoilla teetti. Tietysti nämä vierailijat olivat, kuten jo sanoin, oman alansa ammattilaisia mutta ei se heistä opettajia tehnyt eikä tee. Ei ollut kuitenkaan mitään syytä kyseenalaistaa näiden vierailijoiden osaamista tai sitä, mitä he opettivat, koska he olivat olleet alalla jo pitkään ja heillä oli runsas kokemus alastaan. Kuitenkin tässä on mielestäni mielenkiintoinen kysymys siitä, onko ikään kuin olemassa jokin määrä osaamista ja kokemusta, jonka jälkeen virallisella pätevyydellä esimerkiksi opettaa ei ole niin paljoa merkitystä.

Palaan takaisin jo aikaisemmin esittämäni kysymykseen, miksi joku hakisi opiskelemaan näyttelijäntyötä kansanopistoon? Vaikka näihin linjoihin saakin opintotukea, ei kenellä tahansa ole laittaa useampaa tuhatta euroa yhteen kouluvuoteen, varsinkin jos ajatellaan että kyseessä on nuoret ja nuoret aikuiset keskimäärin 17–25-vuotiaita ihmisiä. Harvalla sen ikäisellä on tuollaista summaa rahaa, joten vanhempien tuki tai lainan hakeminen on monelle ainoa vaihtoehto. Tämä jo pelkästään asettaa hakijan erikoiseen tilanteeseen, varsinkin jos ei ole aivan varma siitä, onko kyseessä tuleva unelma ammatti vai mahdollisesti jotain täysin muuta. On kuitenkin sanottava, että jotkut opistot tulevat maksuasioissa vastaan ja ovat joustavia, vaikka tällaista infoa

ei varsinaisesti jokaisen opiston sivuilta löydykään. Muistan omilta opiskelu ajoilta, että moni kurssikaverini jäi kouluun ”kesätöihin” opintojensa jälkeen maksaen näin koulunsa. Tai opiskelija vaihtoehtoisesti sopi koulun kanssa, kuinka monessa erässä ja kuinka pienillä erillä halusi koulunsa maksaa, eikä haitannut vaikka maksuerät jatkuivat opintojen päätyttyä. Kyseessä on kuitenkin suuri päätös. Laittaako useamman tuhatta euroa likoon jonkin sellaisen vuoksi, joka saattaa olla tärkeää tai sitten ei. Tämä realiteetti pakottaa hakijan pohtimaan tarkkaan, hakeako kouluun vai ei. Tätä vasten kun ajattelen linjojen tarjonnan painotusta ammattimaisuuteen sekä mahdollisuuteen menestyä Teatterikorkean tai Näтын* pääsykokeissa, ei itseasiassa ole mikään ihme, että näiden koulutustarjonnan sisältö on mitä se on. Harva kuitenkaan suostuu maksamaan isoja summia rahaa jostain, mikä ei välttämättä hyödytä heitä. Mielestäni kysymys jää auki sen suhteen, mitä jos hakija ei halua ammattilaiseksi, mutta haluaa hakea nähdäkseen, olisiko hakijasta siihen mitä teatteri tai näyttelijäntyö vaatii. Tai ehkäpä vielä tärkeämmin, haluaako opiskelija itse asiassa tehdä näyttelijäntyötä työkseen kun on saanut nähdä ja kokea, mitä se parhaimmillaan tai pahimmillaan vaatii.

3. MINÄ RIITÄN

Tämä luku käsittelee MINÄ RIITÄN kokonaisuutta. Aloitan kertomalla näyttelijäntyön pedagogiikastani suhteessa lähdekirjallisuuteen. Tämän jälkeen kerron käyttämistäni tutkimusmenetelmistä, avaan praktiikkani arvojeni samalla peilaten niitä suhteessa teoriaan. Tämän jälkeen kerron kurssistani kokonaisuutena, kurssin suunnitelmasta sekä kurssille tekemistäni tavoitteista. Käyn läpi myös, miten kurssi käytännössä toteutui. Luvussa 3.5. käyn läpi käyttämiäni tutkimusmenetelmiä sekä niistä saamaani materiaalia. Lopuksi reflektoin kurssiani kokonaisuutena tuoden samalla ilmi, miten suunnitelmani ja asettamani tavoitteet mielestäni toteutuivat.

3.1. Näyttelijäntyön pedagogiikkani

Tässä luvussa käyn läpi näyttelijäntyön pedagogiikkaani lähdekirjallisuuden kanssa.

Ajattelen että opettaja opettaa omasta kokemuksestaan käsin. Tähän opettajan kokemukseen koen kuuluvaksi kaiken kokemuksen, joka opettajalla opettamastaan aiheesta on. Dosentti Riitta Jaatinen pohtii samaa aihetta kirjassa *Dialogissa Osa 1 – Matkalla mahdollisuuteen* seuraavasti:

”Havaintojen tulkinta, jonka pohjalta opettaja tekee valintansa ja ratkaisunsa, tapahtuu aikaisempien elämäkokemusten muodostaman minän suodattamana. [--]

Omaelämäkerrallinen tieto ja sen pohdinta auttaa kasvattajaa ymmärtämään, miksi hän valitsee juuri omanlaisiaan toiminnan muotoja. Oman toiminnan perusteiden ymmärtäminen ja arvioiminen lisäämällä kasvattajan itsetuntemusta luo perustaa sekä omien kasvatusratkaisujen tekemiselle että omakohtaisten, uudenlaisten kasvatuskäytäntöjen kehittämiseksi.” (Jaatinen 1994, 182.)

Ajattelen dosentti Jaatisen mainitseman omaelämäkerrallisen tiedon pohdinnan olevan itseni kohdalla ne vuodet, jotka harrastin teatteria sekä myös ne vuodet, jotka opiskelin näyttelijäntyötä ja teatteria. Toisin sanoen reilut viisitoista vuotta teatterin harrastajana, kolme vuotta näyttelijäntyön opiskelua kahdessa eri kansanopistossa, neljä vuotta ammattikorkeakoulussa teatteri-ilmaisun ohjaajaksi ja nyt teatteriopettajan maisteriopinnot Teatterikorkeakoulussa. Kaiken tämän kokemuksen koen vaikuttavan

siihen, miten haluan opettaa, miksi haluan opettaa ja mikä mielestäni on opettamisessa tärkeää. Lisäksi ajattelen kokemukseni muokkaavan sitä, miten käsitän näyttelijäntyön. Näyttelijäntyö on erittäin henkilökohtaista, sillä näyttelijä työskentelee oman kehonsa ja mielensä kanssa sekä niiden kautta. Toisin sanoen oman itsensä kanssa ja oman itsen kautta. Tästä syystä ajattelenkin että näyttelijäntyön opettamisen tulee lähteä opiskelijasta, vastata opiskelijan tarpeita sekä olla opiskelijaa varten. Opettaja on opiskelijaa varten.

Kasvatustieteilijä Gert Biesta kirjoittaa kirjassaan *Antaa taiteen opettaa* seuraavasti: ”*Jos opettajan intohimona on kontrolloida opiskelijaa, niin ei tietenkään ole väliä mitä toisella puolella tapahtuu. Mutta jos opettajan tavoitteena on opiskelijan vapaus, jos opettaja pyrkii kohtelevaan opiskelijaa subjektina eikä objektina, niin opettajan on syytä luopua kontrolloimisen halusta. Mitä toisella puolella tapahtuu, mitä opiskelijat tekevät saamallaan opilla, on heidän oma asiansa. [--] opettaminen on lahjoittamista ja että toive saada jotakin vastalahjaksi on kypsytön toive, osoitus siitä, ettei opettaja ole vielä valmis toimimaan opettajana.*” (Biesta 2020, 48–49.)

Biestan ajatus opettamisesta lahjana on kaunis ja osuva vertaus. Opettajana koen juuri että voin jakaa omaa näkemystäni, tai opettajan osaamistani opiskelijoille. En odota tai toivokaan heidän kopioivan tai toistavan mitään siitä, mitä olen heille jakanut eikä se ole myöskään sellaisenaan tavoittelemisen arvoista. Se mikä on tärkeää, on se miten opiskelija hyödyntää sitä suhteessa oman osaamisensa harjoittamiseen. Opettamisen tulee vahvistaa opiskelijan luottamusta häneen itseensä sekä hänen omaan osaamiseensa. Opettajan tulee tukea opiskelijan työskentelyä oman itsensä kanssa ja kautta. Opettamistilanteeseen tulee mielestäni sisältyä molemminpuolinen luottamus sekä kunnioitus toista ja toisen osaamista kohtaan. Mielestäni on tärkeää, että opetustilanteessa vallitsee yhteisymmärrys opiskelijan ja opettajan välillä. Tällöin onnistuminen tai virheiden välttäminen ei ole tärkeää vaan pääpainon tulisi mielestäni olla päämäärän sijaan matkassa. Luottamuksen rakentumiseen vaikuttavat totta kai opiskelijan lisäksi myös ryhmä, jossa opiskelu tapahtuu sekä ryhmän opettaja omilla panoksillaan. Opettajan tulee mielestäni olla kiinnostunut opiskelijoista, heidän poluistaan ja kokemuksistaan yhdenvertaisina. Tällä viitataan siihen, ettei opettajan eikä muiden opiskelijoiden tulisi suhtautua toisiinsa tai toistensa kokemuksiin mitenkään muuten kuin kunnioittavasti ja arvottomatta.

Mestari – kisälli -asetelma on itselleni tuttu fyysisestä teatterista, sillä opiskelin pantomiimia useamman vuoden. Asetelmassa on olennaista se, että mestari opettaa omaa osaamistaan kisällille (yhdelle tai useammalle) ja on kisällin tehtävä opetella saamansa oppi juuri niin kuin mestari sen tekee. Vaikka mestari – kisälli -asetelma onkin asteen vanhanaikainen tapa opettaa tai oppia, näen siinä myös hyviä puolia. Asetelma toimii kuitenkin vain fyysisen teatterin ja vastaavien lajien opettamisessa. Kun puhutaan fyysisestä tekemisestä, joka sisältää enimmäkseen toistoja toistojen perään, on mielestäni jopa ihan perusteltua kisällin alkuun ”vain toistaa” sitä mitä mestari näyttää. Toistojen kautta kisälli oppii joka tapauksessa, jos ei muuta niin ainakin sen, miten voi tehdä jonkin raskaan liikkeen tai toiston useampaan otteeseen mahdollisimman taloudellisesti eli siis niin ettei tule rikkoneeksi kehoaan. Kun tekniikka itsessään on alkanut hahmottua, pitää sitä alkaa soveltaa ja sen kanssa leikkimään sekä pelaamaan, muuten mielestäni on vaarana se, että tekniikka jää vain tekniikaksi eikä kehity osaksi tekijän ilmaisua tai osaamista. Tässä juuri näen mestari – kisälli -asetelman heikkouden. Mikäli opettaminen ja oppiminen ovat vain kopioimista eikä mitään sen enempää, väitän ja uskon että silloin oppiminen itsessään jää ontoksi ja vajaaksi.

Itse opettaessani fyysisistä teatteria painotan ison osan opetuksesta juuri toistoille ja juuri siitä syystä, että tekniikka tulee osata tehdä niin että sitä jaksaa toistaa samalla niin, ettei tekijä loukkaa itseään raskaiden harjoitteiden aikana. Eroan myös siinä omasta ”mestaristani” että sanoitan, miksi mitään tehdään niin kuin se tehdään ja mihin sillä pyritään. Lisäksi kun jonkinlainen hahmotus alkaa tekniikan osalta löytyä, rohkaisen opiskelijoita soveltamaan jo opittua. Kuten sanoin, silloin oppiminen menee syvemmälle ja opiskelija itsekin huomaa, missä vielä mahdollisesti itse kaipaa harjoitusta. Teatteri, ilmaisu ja esiintyminen ovat mielestäni kuitenkin jotain niin henkilökohtaista, niin kunkin henkilön ”omaa” ettei niitä mielestäni edes pitäisi opettaa mestari – kisälli -asetelman kautta. Näyttelijä työskentelee mielestäni aina itsensä kanssa sekä itsensä kautta, tästä syystä ei ole olemassa eikä voikaan olla yhtä oikeaa tapaa tehdä sitä. Kukin kokee, näkee ja tekee sen omalla tavallaan, joka on ehdottomasti teatterin suurin vetovoima ja kiinnostuksen kohde itselleni.

Miten tämä liittyy Biestaan? On eri asia antaa lahja ja katsoa, miten ja mihin sen saaja sitä käyttää kuin antaa lahja ja pakottaa käyttäjä käyttämään sitä juuri niin kuin antaja haluaa, riippumatta siitä, mitä saaja siitä ajattelee. Opettajana koen että minun tulee osata kohdata opiskelija yksilönä, joka on samalla osa ryhmää tai luokkaa, jonka opettamisesta ja oppimisesta olen myös vastuussa. Tanssipedagogi Heli Kauppilan väitöstudkimuksessa *Avoimena aukikierto* on hyvää pohdintaa juuri tällaisesta kokonaisvaltaisesta opettajan työstä. Kauppila pohtii opetustyötään ja opetuksensa metodia ja esittää työssään loistavan kysymyksen: ”*miten pystyn toiminnassani näkemään ja kunnioittamaan kunkin yksilön ainutlaatuista olemisen tapaa?*” (Kauppila 2012, 54). Tämä onkin mielestäni opettamisen yksi suurimpia haasteita.

MINÄ RIITÄN -kurssin aikana lähestyin tätä haastetta seuraamisen ja kuuntelemisen kautta. Teettäessäni Helsingin Teatteriakatemian näyttelijäntyön peruslinjan opiskelijoille tehtäviä, seurasin opiskelijoiden työskentelyä. Tehtävät olivat osalle haastavampia kuin toisille, mikä toki onkin odotettavaa, mutta on myös erittäin hyödyllistä informaatiota minulle opettajana. Seurasin opiskelijoiden työskentelyä ja annoin tarvittavalla tavalla tukea ja aikaa lisähaastetta kaipaaville opiskelijoille ja toisaalta heille, jotka tarvitsivat lisäapua siihen mitä olimme tekemässä. Näin minulle alkoi pikkuhiljaa piirtyä jonkinlainen kuva opiskelijoista yksilöinä ryhmässä. Samalla pystyin kartoittamaan, miten ryhmä kokonaisuutena toimi ja mitä ryhmä tarvitsisi. Sen lisäksi että havainnoin opettajana ryhmäläisiä yksilöinä, aloin myös pistää merkille, mikäli useampi opiskelija mielestäni kaipasi samantyylistä apua tai neuvoa keskenään. Huomioin myös, jos koin että jotkut kaksi opiskelijaa voisivat hyötyä parityöskentelystä, koska omasivat jonkin vahvuuden, jota toinen parista taas mielestäni tarvitsi tai mistä voisi hyötyä. Tällöin opiskelijat löysivät toisistaan apua, tukea ja turvaa sekä ennen kaikkea oppivat samalla hyödyntämään omaa osaamistaan suhteessa toiseen tekijään. He oppivat toiselta opiskelijalta itselleen tärkeitä asioita.

Ajattelenkin että opettaja voi ja pystyy kunnioittamaan jokaista opiskelijaa yksilönä ja opiskelijoiden ainutlaatuisuutta tietämättä täysin, mitä he käyvät läpi tai mitä he kokevat. Opettaja voi jakamalla omaa osaamistaan ja omia kokemuksiaan ohjata sekä avustaa kunkin opiskelijan omakohtaista työskentelyä heidän oman osaamisensa kanssa. Ajattelen kuitenkin että varsinainen työ, jonka opiskelija tekee, on opiskelijan yksityistä

työtä. Toki opiskelijat voivat luokassa tai ryhmässä jakaa kokemuksiaan harjoitteiden ja tehtävien äärellä sekä sitä, miten kokevat niiden vaikuttaneen tai saaneen aikaan heissä. Kokemukset saattavat olla yhteisiä ja jaettuja joko kaikkien opiskelijoiden kesken tai eivät, mutta sillä ei varsinaisesti olekaan niin paljon merkitystä. Se millä on merkitystä on että opiskelijoilla on yhteinen ymmärrys siitä, että sekä jaetut että yksilölliset kokemukset ovat yhtä arvokkaita eikä mikään kokemus tai tuntemus ole väärä.

Vaikka Kauppila onkin kirjoittanut väitöstudkimuksensa tanssin ja tarkemmin baletin opettamisesta, koen hänen pohdintansa opettajan ja opiskelijan kohtaamisesta opetuksessa erittäin osuvana. Opettaja on luokan vetäjä ja luokka on samalla yksikkö ja yksilöiden muodostama monikko. Kauppilan (2012) pohdinnat puhuttelevat minua juuri siinä, miten opettaja voi kohdata jokaisen yksilön yksilönä kuitenkin unohtamatta luokan tarpeita.

Näyttelijäntyö, kuten jo sanoin, on mielestäni yksityistä ja jokaisen omaa, jokaisesta itsestään löytyvää. Ajatus siitä että näyttelijäntyö olisi jonkinlaista tai pitäisi tehdä jonkin tyyliuunnan tai opin tai opettajan sanojen mukaan onkin mielestäni kaventava ajatus. Tietysti se, että on erilaisia käsityksiä ja ajatuksia siitä, mitä näyttelijäntyö erinäisten siitä kirjoittaneiden mielestä joko on tai ei ole on kieltämättä hyödyllistä. Siitä huolimatta ajattelen että jokaisen tulisi löytää näyttelijäntyö itsestään, itsensä kautta. Tähän löytämiseen teoreetikot ja kirjoitukset ovat toki avuliaita.

Opiskellessani ensimmäisessä opistossa näyttelijäntyötä muistan, ettei meitä opetettu seuraamaan jotain tai joitain näyttelijäntyön tyyliuuntia (kuten vaikka Stanislavskilainen, Krotowskilainen) vaan enemmänkin kävimme läpi suurimpia nimiä ja tärkeimpiä tyyliuuntia pintapuolisesti. Miten kukakin ajatteli, mitä painotti ja millaista kunkin tyyliuunnan mukaan näyttelijän työskentely on. Tarkoitus oli että me opiskelijoina saisimme jonkinlaisen kuvan siitä historiasta, johon tulemme osaksi mutta että päävastuu niiden soveltamisesta osaksi omaa tekemistä oli opiskelijan vastuulla. Toisessa opistossa taas opinnot painottuivat vahvasti siihen, että kukin opiskelija haluttiin nähdä sekä kohdata yksilöinä. Hahmottaa, keitä he ovat tekijöinä sekä ihmisinä, mikä ketäkin kiinnosti ja miksi. Koen molempien opistojen vaikuttaneen siihen, että ajatus MINÄ RIITÄN kokonaisuudesta on alkanut itää.

Miettiessäni, kuka tai ketkä ajattelijat tai viisaat olisivat kanssani samoilla linjoilla, menin itsenikin yllättäen aika kauas teatterin sekä näyttelijäntyön historiaan, nimittäin venäläiseen Konstantin Stanislavskiin. En ole aivan kaikesta hänen kanssaan samaa mieltä, mutta huomasin nyökytteleväni päätäni useaan otteeseen lukiessani hänen kirjaansa *Näyttelijän työ* (2011).

Kyseisen kirjan uusi suomennos on aikamoinen Raamattu, yli 900 sivua pitkä. Teoksessaan Stanislavski painottaa monin eri sanankääntein sitä, että näyttelijäntyössä tulisi keskittyä tehtävään, itse tekemiseen eikä sen ulkopuoliseen. Toisin sanoen, siihen että näyttelijä keskittyy täysin siihen mitä on tekemässä eikä ajattele esimerkiksi onnistumistaan tai uskottavuuttaan tai sitä miltä näyttää tai mitään muutakaan. Pääasia on keskittyä siihen mitä tekee ja tätä harjoitellaan eri tavoilla mutta joiden päämäärä on, karkeasti tiivistäen, saada näyttelijä ja ihminen keskittymään siihen mikä on tärkeää ja unohtamaan muu sen ulkopuolella. (Stanislavski 2011, 54–55, 138, 217.)

Se Stanislavskista on sanottava, että hän oli ja on teatterin sekä teatteritaiteen yksi merkittävimpiä henkilöitä. Hän on vaikuttanut kuuluisaan yhdysvaltalaiseen Actors Studioon, jonka lisäksi hänellä on ollut useita kuuluisia oppilaita, kuten Vsevolod Meyerhold. Voisi jopa sanoa, että ilman Stanislavskia teatterista kuten me sen tänä päivänä tiedämme, puuttuisi erittäin paljon. (Eurooppalaisen teatterin historiaa 2022.)

Toinen ajattelijaj, joka puhuttelee minua ja puhuu myös osittain Stanislavskin kanssa samasta asiasta, mutta täysin omalta suunnaltaan on yhdysvaltalainen näytelmäkirjailija, kirjailija ja käsikirjoittaja David Mamet. Luin hänen kirjansa *Tosi ja epätosi – arkijärkeä ja harhaoppia näyttelijälle* ensimmäisen kerran opiskellessani näyttelijäntyötä. Mamet on kirjassaan varsin suorasanainen ja hänen kirjoitustyyhnsä hetkittäin kuulostaa siltä että hän haluaisi haastaa riitaa. Kuitenkin huomaan hänen kirjassaan paljon samaa mitä huomasin Stanislavskin kirjassa, pääpaino jälleen on siinä, että näyttelijän tulisi keskittyä siihen mitä tekee, eikä mihinkään muuhun.

Mainitsemassani kirjassa Mamet puhuu myös Stanislavskista:

”Stanislavski sanoi, että se persoona joka ihminen on, on tuhat kertaa mielenkiintoisempi kuin paras näyttelijä, joka hänestä voisi tulla. Ja kun näyttelijä reagoi merkkiinsä ja puhuu vaikka onkin epävarma, yleisö näkee tuon mielenkiintoisen

persoonan. Se näkee todellista rohkeutta, ei rohkeuden esittämistä, vaan todellista rohkeutta.” (Mamet 1999, 31.)

Mamet on mielestäni, kuten hänen kirjansa otsikkokin viittaa, pyrkinyt karsimaan näyttelijäntyöstä kaiken ”ylimääräisen tai mystisen” ja jättämään jäljelle arkijärkeä. Mametin suhtautuminen näyttelijään ja näyttelijäntyöhön on paremman sanan puutteessa kovin tekninen. Näyttelijän tulee pitää huolta äänestään, jotta voi sanoa repliikkinsä kuuluvasti vaikka jännittäisi tai vaikka olosuhteet olisivat haastavat. Näyttelijän tulee tehdä töitä kehonsa eteen, jotta se ei olisi este vaan voimavara näyttelijälle ja jotta tunteet eivät ottaisi näyttelijästä valtaa, vaan keho pitäisi näyttelijän itse itsensä hallinnassa. Näyttelijän tulee lukea käsikirjoitusta saadakseen jo olemassa olevan informaation siitä, mitä esittämänsä hahmo haluaa tai mihin pyrkii ja ennen kaikkea miksi. (Mamet 1999, 124–125.)

Olen sen aikaisemminkin tässä työssä maininnut, mutta mielestäni näyttelijäntyö on henkilökohtaista, jossa kukin työskentelee itsensä kanssa sekä itsensä kautta. Mielestäni tärkeää on jokaisen näyttelijäntyötä tekevän hahmottaa omaa itseään, omaa osaamistaan sekä työskentelyä oman osaamisensa kanssa samalla kehittäen sitä. Puhun tarkemmin omasta osaamisesta luvussa 4.

3.2. Arvot ja niiden peilaus teoriaan

Tässä luvussa kerron johdannossa mainitsemistani arvoista, joiden varaan MINÄ RIITÄN -praktiikka mielestäni rakentuu (luottamus, positiivinen ilmapiiri ja uskaltaminen). Peilaan niitä suhteessa teatterin, näyttelijäntyön ja esiintymisen teoriaan. Jokainen arvo on omana alalukunaan, joissa avaan, miten minkäkin arvon hahmotan ja mitä se mielestäni pitää sisällään.

3.2.1. *Luottamus*

Luottamus on näistä kolmesta arvosta monitahoisin, sillä koen että luottamusta on ja pitää olla useampaa erilaista sekä eri suuntiin. Ensinäkin, opiskelijan tulee voida luottaa opettajaansa, sillä opettaja on auktoriteettiasemassa suhteessa opiskelijaan. Eikä opettaja mielestäni voi tältä asetelmalta välttyä, varsinkaan kun puhutaan kansanopiston opettajan asemasta, jossa usein opettaja vastaa opettamisen lisäksi myös lukuvuoden suunnittelusta sekä toteutuksesta kokonaisuutena. Opiskelijan luottamus opettajaan mielestäni näkyy ja tulee näkyä muun muassa opetus- ja harjoitustilanteissa. Itse koen että opettaja voi antaa opiskelijoille heitä haastavia, jopa yksilöllisiä tehtävänantoja, mikäli kokee opiskelijan tarvitsevan tai hyötyvän tietynlaisesta työskentelystä. Näissä tilanteissa opiskelija saattaa kokea olonsa epämukavaksi tai epävarmaksi, mutta luottaa kuitenkin opettajaansa ja tehdä annettua tehtävää. Opettajana toki koen opettajan vastuulla olevan kokonaisuuden hallinnan, johon koen kuuluvaksi myös sen, että ennen kuin työskennellään, on opiskelijalle myös selvää, mitä aloitettava työskentely tai tehtävä saattaa aiheuttaa. Opiskelijalla tulee totta kai olla myös mahdollisuus kieltäytyä tai keskeyttää työskentely, mikäli kokee siitä aiheutuvan liian epämukavan olotilan.

Kuten mainitsin, opettajana tulen mahdollisesti olemaan vastuussa niin opetuksesta päivittäin kuin koko lukuvuodenkin suunnittelusta, mitä siis kansanopistotasolla opettamiseen tulee. Toisin sanoen opettajana olemiseni on monitasoista jo pelkästään siinä, miten lukuvuosi ja sen aikana tapahtuva opetus rakentuu oppilaille. Filosofi Juha Varto puhuu teoksessaan *Ihmisen seuraaminen* opettajan monipuolisesta sekä monitasoisesta läsnä olemisesta opetuksessa. Varto puhuu siitä, kuinka läsnäolo tai tapa puhua tai tekemäni teot tai jopa se, kuinka opiskelija minut tulkitsee, on osa minun eli taideopettajan läsnäoloa opetuksessa. (Varto 2007, 19.) Mieleeni nousee muistoja omilta näyttelijäntyön opiskeluajoilta. Keskustelin erään näyttelijäntyön opettajan kanssa siitä, etten kokenut harjoitteiden, joita hän teetti toimivan enkä ymmärtänyt, mitä niillä oli tekemistä kyseisen näyttelijäntyön kurssin kanssa. Opettaja kuunteli ja kiitti huomioistani, mutta sanoi vain että minun tulisi keskittyä olemaan tunneilla läsnä sekä jättää huolehtiminen kokonaisuudesta hänelle. Kurssin loppupuolella keskustelimme kurssista kokonaisuutena, jolloin muistan tajunneeni miten hyödyllisiä ne harjoitteet,

jotka olin aikaisemmin nimennyt hyödyttömiksi, olivat itse asiassa kokonaisuuden kannalta olleet.

Toisekseen opiskelijan pitää osata ja uskaltaa luottaa itseensä. Luottaa omaan osaamiseensa, omaan intuitioon ja ennen kaikkea luottaa, että riittää juuri sellaisena kuin on. Kuten käy ilmi käydessäni läpi Helsingin teatteriakatemian opiskelijoiden antamaa palautetta, on osana näyttelijäntyön opiskelua taistelu oman itsen ja niin sanotun oman päänsisäisen kriitikon kanssa osa sitä. Tämän kriitikon kanssa taistelun muistan myös itseni kohdalta kaikissa näyttelijäntyön sekä teatterialan koulutuksissa, joissa olen opiskellut.

Myös Teatteriakatemian opiskelijoiden palautteesta nousee esiin haaste, että näyttelijäntyössä työskennellään itsen kanssa ja itsen kautta. Tällöin se mitä tehdään, on kovin henkilökohtaista. Tämä taas tarkoittaa sitä, että esimerkiksi annettu palaute, niin positiivinen kuin negatiivinenkin, tuntuu usein henkilökohtaiselta. Itse pyrin aina antaessani palautetta teroittamaan, ettei palaute koske ketään henkilökohtaisesti enkä kommentoi ketään persoonana tai ihmisenä, palaute koskee näyttelijäntyötä. Mutta myönnettäköön että muistan omilta opiskeluajoiltani myös sen, ettei palautteen vastaan ottaminen aina ollut helppoa. Tässä jälleen nousee esiin luottamuksen kysymys. Opiskelijan ja opettajan välillä tulee vallita luottamus, jotta esimerkiksi palaute voidaan antaa hyvässä yhteishengessä ja keskustella esiin nousevia epäkohtia tai kysymyksiä yhteistyössä. Käytännössä tämä tarkoittaa, että hyödynnän niin sanottua ”hampurilaismallia” antaessani palautetta. Aloitan asioilla, jotka olivat positiivisia, jotka onnistuivat suhteessa tehtävänantoon. Tämän jälkeen kerron korjaus- tai muokkausehdotukseni, jotka myös perustelen, miksi niin ajattelen tai koen. Tämän jälkeen vielä muistan antaa positiivista palautetta tai positiivisia huomioita. En kuitenkaan pitäydy vain tässä mallissa vaan keskustelen myös opiskelijan kanssa siitä, miltä palautteeni kuulostaa ja mitä hän siitä sekä sanomastani ajattelee. Niin ohjaajana kuin opettajanakin kunnioitan opiskelijan työtä esimerkiksi roolihahmon eteen. Ajattelen että vaikka olen ohjaaja ja olen vastuussa kokonaisuudesta, opiskelija on käyttänyt paljon enemmän aikaa sekä huomiota omaan hahmoonsa. Toisin sanoen me kaksi näemme ja keskitymme eri asioihin. On siis täysin mahdollista että opiskelija pystyykin perustelemaan tekemänsä valinnat siten, että ymmärrän ohjaajana hänen

versionsa olevan parempi kuin minun. Pidänkin erityisen tärkeänä sitä, että palautteessa pysyy keskusteluyhteys sekä kunnioitus.

Kolmanneksi opiskelijan tulisi voida luottaa ryhmään tai luokkaan, jossa on osana. Ajattelen että ideaalein tilanne opetettavan ryhmän ryhmädynamiikassa on, että kukin opiskelija saa ja voi olla oma itsensä. Toisin sanoen kukin ryhmässä tai luokassa on yksilö, joka tuo omalla itsellään, omalla persoonallaan jotain sellaista ryhmään, jota kukaan muu ei tuo. Samaan aikaan koen, että ryhmäläisten tai luokkalaisten tulisi kunnioittaa toisiaan yksilöinä sekä arvostaa jokaisen osaamista, vaikka käytännössä opiskelijoiden välinen kokemusero esimerkiksi näyttelijäntyön osalta vaihtelisi paljonkin. Opiskelijoiden välillä tulisi vallita keskeinen kunnioitus ja arvostus toisia kohtaan myös siinä tilanteessa, että heidät asetetaan niin sanotusti toisiaan vastaan. Tällaiset tilanteet ovat esimerkiksi pääsykoetilanteet ja koe-esiintymiset. Vaikka opiskelijoiden välillä olisikin syvä luottamus ja yhteisymmärrys, sen vaikutus siihen kuka pääsee kouluun ja kuka ei on täysin mitätön. Juuri näissä tilanteissa ajatusmalli ”ei ole multa pois jos toi toinen pääsee sisään” on mielestäni ehdottoman tärkeä. Eivät hakevat opiskelijat tee niitä päätöksiä, jotka tehdään tällaisissa kilpailutilanteissa. Juuri tällaisissa tilanteissa yhteinen tuki ja kunnioitus ovat tärkeitä niin niiden osalta, jotka pääsevät kuin myös niiden, jotka eivät pääse kouluun tai saa roolia. Sillä mikäli kunnioitus ja tuki puuttuisivat, kokisi niin sisään päässyt kuin pudonnutkin opiskelija tulleensa petetyksi. Pahimmillaan tämä pettymyksen tunne aiheuttaisi myös epäuskoa ja epäluottamusta opiskelijan omaa osaamista sekä itseluottamusta kohtaan.

”Oppikaamme hyväksymistä. Se on parhaita avuja, mitä näyttelijällä voi olla. Kyky hyväksyä, toivoa, että asiat tapahtuisivat juuri niin kuin ne tapahtuvat. Se on onnellisen elämän alku ja juuri ja se on näyttelijän viisauden alku ja juuri. Hyväksyminen. Koska kyky hyväksyä lähtee tahdosta ja tahto on henkilön lähde.” (Mamet 1999, 89–90.)

Olemme Mametin kanssa ilmeisen samoilla linjoilla tämän asian kanssa. Kuten mainitsen luvussa 3.1., ajattelen Mametin kirjoittaneen, kuten hänen teoksensa nimikin viittaa, arkijärkeä näyttelijöille sekä sellaiseksi haluaville. Näyttelijöiden käsissä ei ole se päätös, kuka heistä otetaan johonkin rooliin tai työpaikkaan. Ei myöskään ole hakijoiden päätettävissä ketkä heistä pääsevät opiskelemaan ja ketkä jäävät koulupaikkaa vaille. Sen sijaan että käyttäisi aikaa ja energiaa sen murehtimiseen,

olisikin viisaampaa Mametin ehdotuksen mukaan hyväksyä tilanne sellaisena kuin se on sekä muistaa, ettei ole sinulta pois jos et juuri tällä kertaa onnistunut siinä mitä halusit. Tämä ei ole aina helppoa enkä sitä väitäkään. Muistan erittäin hyvin omia hakemiskertoja Teatterikorkeakouluun näyttelijäntaiteen koulutusohjelmalle sekä sen valtavan pettymyksen, jonka tunsin rinnassani pudotessani pääsykokeiden karsinnoista. Myöhemmin olen kuitenkin ymmärtänyt, etten ollut itselleni teroittanut tarpeeksi miksi hain, vaan hain oikeastaan vain koska koin, että niin minun piti tehdä. Varmuuden ja epävarmuuden vastaparit kuuluvat mielestäni osaksi keskustelua luottamuksesta. Koen varmuuden ja varsinkin epävarmuuden liittyvän vahvasti luottamuksen kysymyksiin sekä ilmenemiseen. Miten luottaa itseensä jos ei ole aivan varma siitä, onko näyttelijäntyö todella sitä mitä haluaa tehdä? Miten luottaa itseensä kun ei ole, omasta mielestään, vielä tarpeeksi kokenut? Miten luottaa omaan osaamiseen kun on epävarmuutta päänsisäisten haasteiden, kuten vaikka masennuksen tai ahdistuksen kanssa? Epävarmuus voi usein johtaa tämän jo mainitun päänsisäisen kriitikon ylivaltaan opiskelijan tekemisessä. Kuten Helsingin Teatteriakatemian palautteesta oli havaittavissa, useampi opiskelija koki tämän kriitikon olevan joskus jopa este sille, ettei edes yritä kun kokee jo valmiiksi epäonnistuvansa. Käsittelen opiskelijoiden antamaa palautetta tarkemmin luvussa 3.4.3.

Kun epävarmuus valtaa näyttelijän mielen, siitä usein seuraa liika itsetietoisuus. Toisin sanoen näyttelijä keskittyy arvioimaan omaa suoriutumistaan tai ulkoista olemustaan tai katsojan reaktioita siitä, miten he kokevat sen mitä näyttelijä tekee lavalla. Kirjailija Judith Weston puhuu kirjassaan *Näyttelijän ohjaaminen* juuri tästä samasta asiasta ja ehdottaakin tällaisen liiallisen itsetietoisuuden torjumiseksi seuraavaa:

”Paras työ syntyy, kun näyttelijä tavoitetaan sellaisina yksinkertaisuuden ja totuuden hetkinä, jolloin hän ei tarkkaile itseään, vaan reagoi koruttomasti ja aidosti kysymykseen, kommenttiin tai emotionaaliseen tapahtumaan. Tämä ei ole niin helppoa kuin kuulostaa.” (Weston 1999, 76.)

Weston tunnetaan enemmän elokuvanäyttelemisen opettamisen ja ohjaamisen uranuurtajana, mutta mielestäni hänen ajatuksensa ovat täysin päteviä myös draamateatterin maailmaan.

Myös liika varmuus voi kuitenkin olla este. Opiskelija, joka on kokenut tai kokee olevansa jo kokenut tekijä, suhtautuu helposti tehtäviin harjoitteisiin tai tehtäviin ylimielisesti. Ei keskity tai panosta tekemiseensä. Tällöin opettajana on vaikea ohjeistaa tai antaa palautetta, koska helposti opiskelija kokee tekemisensä ja sitä kautta itsensä uhatuksi. Tästä minulla on omakohtaista kokemusta. Ennen näyttelijäntyön opintojani olin ehtinyt harrastaa teatteria jo useamman vuoden, olin tehnyt useita isojakin rooleja pienen paikkakunnan harrastajateatterissa. Aloittaessani opintoni olin aika ylimielinen ja suhtauduin annettuihin tehtäviin aika kevyesti, jopa ylimielisesti. Saadessani palautetta omasta tekemisestäni olin erittäin pettynyt siihen, ettei opettaja nähnyt osaamistani vaan sain omasta mielestäni vain parannusehdotuksia enkä lainkaan kannustavaa palautetta. Kävin erään näyttelijäntyön opettajani kanssa useamman huutokeskustelun, ennen kuin lopulta ymmärsin, ettei kyseessä ollut opettajan yritys murtaa minua ihmisenä, vaan hän antoi rehellisiä huomioita näyttelijäntyöstäni. Opettaja halusi opettaa minua huomioimaan omaa tekemistäni sekä hahmottamaan, etten tekisi aina tiettyjä asioita samalla tavalla vaan olisin auki kohtauksissa. Olin liian ylpeä sekä jäärpäinen ottamaan palautetta vastaan. Lopulta aloin kuuntelemaan saamiani ohjeita ja ehdotuksia sekä toimimaan niiden pohjalta vain huomatakseni, että näyttelijäntyöni alkoi kehittyä huomattavasti parempaan suuntaan kuin mitä se oli siihen mennessä ollut.

Miettiessäni Westonia, Mamettia ja Stanislavskia on mielestäni mielenkiintoista, miten samoilla suunnilla he ovat keskenään. Mainitsen tässä työssä useampaan otteeseen, kuinka ei ole vain yhtä tapaa tehdä teatteria tai näyttelijäntyötä, sillä jokaisella tekijällä on oma tapansa tehdä sekä jokainen yksilö tulkitsee asioita oman kokemustaustansa kautta. Kuitenkin on jollain tavalla lohdullista nähdä eri aikojen sekä maiden teoreetikkojen kirjoitusten sisältävän hyvin samanlaisia suuntauksia. Lisäksi ajattelen Mametin ja Westonin sekä muidenkin tekevän myös juuri tätä omakohtaista soveltamista. Tarkoitin tällä siis sitä, että vaikka yhtäläisyyksiä löytyykin, niin heistä jokainen on kuitenkin tehnyt omat valintansa, omat tulkintansa ja jakavat eteenpäin sitä, miksi ja miten he asian näkevät siinä valossa.

Taide on ikään kuin jollain tavalla jatkumo tai heimo. Meitä edeltävät ovat eläneet jollain tavalla ja opettavat meitä jatkamaan sitä minkä he ovat aloittaneet. Maailma ja

ympäristö kuitenkin muuttuvat ajan kuluessa ja uudet heimolaiset löytävät tai keksivät uusia tapoja tehdä asioita. Aina on niitä, jotka mieluummin pysyvät siinä, mikä on tuttua mutta samalla tavalla on niitä, jotka haluavat kokeilla uutta. Sitten tietenkin on niitä, jotka sekoittavat uutta ja vanhaa keskenään ja saavat taas aikaan jotain erilaista.

3.2.2. Positiivinen ilmapiiri

”Katselkaapa ympärillenne. Nämä 29 muuta on ne tyypit, jotka vie teidän paikan sieltä Teakista tai Nätystä, jos te ette oo tarpeeks hyviä! Nää on ne tyypit, jotka kilpailee teidän kanssa samoista kiinnityspaikoista ammattiteattereissa ja samoista rooleista leffoissa tai sarjoissa. Pitäkää huoli siitä että ette jää ilman!” (Hämäläinen 2016.)

Yllä oleva lainaus on osa koulun johtajan puheesta, jonka hän piti ensimmäisen kouluviikon päätteeksi kun uudet 30 opiskelijaa, itseni mukaan luettuna, oli otettu sisään opiskelemaan näyttelijäntyötä. Mielestäni opiskelijan ei koskaan tulisi pelätä opettajaa tai joutua suhtautumaan varauksella muihin kanssaan opiskeleviin ihmisiin. Positiivisen ilmapiirin voi katsoa liittyvän osaksi tai olevan osa luottamuksen pohdintaa. Koen kuitenkin ilmapiirin omana arvonaan, vaikka samanlaisuuksia suhteessa luottamukseen onkin. Positiivinen ilmapiiri sisältää mielestäni myös paljon muuta. Ajattelen nimittäin että sekä opettaja omalla toiminnallaan kuin opiskelijatkin ovat aktiivinen osa sitä ympäristöä ja ilmapiiriä, jossa opetus ja opiskelu tapahtuvat. Mainitsen alaluvussa 3.2.1. ajatusmallin ”ei ole minulta pois jos toinen onnistuu”, jonka koen kyllä myös liittyvän yhtä lailla tähän alalukuun.

Positiivisen ilmapiirin päälähtökohtana on mielestäni se, ovatko opiskelijat toisiaan varten vai toisiaan vastaan. En ole koskaan ymmärtänyt, mitä hyötyä on opiskelijalle opiskella tai oppia jatkuvassa pelon ilmapiirissä. Tämä koskee toki omia opiskelijakokemuksiani, mutta olen myöhemmin ymmärtänyt, että tällaiset kokemukset pelolla opettamisesta ovat Suomessa olleet valitettavan yleisiä. Yksi tunnetuimmista esimerkeistä lienee Jouko Turkka ja hänen vaikutuksensa sekä Teatterikorkeakouluun kuin koko suomenkin teatterihistoriaan. Seppo Kumpulainen pohtii väitöskirjassaan *Hikeä ja harmoniaa – Liikunnan ja fyysisen ilmaisun opetus Suomen Teatterikoulun ja*

Teatterikorkeakoulun näyttelijäntöyönkoulutuksessa vuosina 1943–2005 Jouko Turkan vaikutusta itse Teatterikorkeaan laitoksena sekä Turkan vaikutusta

Teatterikorkeakoulun sisällä tapahtuneeseen ilmapiirin muutokseen. Kumpulainen kirjoittaa muun muassa näyttelijäntöyön opetuksen sisällöstä Turkan aikana seuraavaa: ”Opinto-oppaaseen ajatukset opiskelijoiden kilpailuttamisesta ja arvioinnista ehtivät kokonaisuudessaan Turkan oltua rehtorina puolitoista vuotta. Esimerkiksi vuoden 1984–85 opinto-oppaasta: ”Demonstraatioiden tarkoituksena on saada aikaan opiskelijoiden paremmuusjärjestys kilpailutilanteessa, mitä demonstraatio yleisölle on.” [–] Opiskelijat kyllä saivat esityksistään palautetta sekä virallisesti että kokemuksen mukaan paljon myös epävirallisissa tilanteissa. Kannustava pohtiva palaute ja opiskelijan omaan reflektointiin ohjaava prosessi olivat kuitenkin hyvin sattumanvaraisia.” (Kumpulainen 2011, 110.)

Eppu Salminen, eräs Turkan ajan näyttelijäntöyön opiskelijoista, on kirjoittanut kirjan *Lasten Ristiretki*, jossa hän käy läpi omia kokemuksiaan Turkan oppilaana. Kirjasta käy hyvin selkeästi ilmi, minkälaisessa ilmapiirissä opiskelijat ovat joutuneet olemaan: ”Kun olin ensimmäistä päivää Teatterikorkeakoulussa Ehrensvärdintiellä, luokseni tuli paikan talonmies. Olimme kahden pihalla ja tervehdimme. Hetken hiljaisuuden jälkeen hän sanoi: ”Mä olen nähnyt kun täällä on teetetty oppilailla asioita, joista armeijassa kapiainen joutuisi vankilaan.” Myöhemmin kuulin ylempikurssilaisten ihmettelyä siitä, miten arvaamatonta Turkan käytös välillä oli. Turkka saattoi ilman mitään järkevää syytä alkaa vainota ja simputtaa tiettyjä oppilaita. Ja vastaavasti ylistää kohtuuttoman hysteerisesti toisia.” (Salminen 2009, 115–116.)

Ajattelen että pelolla opettaminen tai pelon ilmapiirin luominen opetustilanteeseen juontuu opettajan epävarmasta tai negatiivisesta suhtautumisesta opettamiseen ja opettajana toimimisesta nousevaan epävarmuuteen. Kun tai jos opettaja kokee olonsa tai opettamistilanteen epävarmana tilanteena, tämä epävarmuus helposti tulee ulos negatiivisena. Opettajana on vastuussa opiskelijoistaan ja heidän oppimisestaan. Opettajan työn voi helposti kokea uhkaavana, varsinkin jos opiskelijat eivät ymmärrä tai kyseenalaistavat opettajalle täysin itsestään selviä asioita. Tällainen tilanne on helppo kokea turhauttavana ja kyseenalaistamisen akti opiskelijoiden puolelta saattaa tuntua uhkaavalta. Toisin kuin opiskelijat, opettaja on kuitenkin tehnyt töitä sen eteen jotta

saavuttaisi opettajan ammatin. Tällainen tilanne on ehkäistävässä sillä että opettajalla itsellään on selkeästi hahmotettuna, mitä opettaa ja mihin opettamisellaan pyrkii. Totta kai asiat ovat opettajalle selkeitä, opettaja opettaa omista lähtökohdistaan ja oman kokemuksensa kautta. Tulee kuitenkin muistaa ettei opiskelijoilla ole samaa määrää kokemusta ja vaikka olisi, on heidän kokemuksensa väkisinkin erilainen kuin opettajan.

Itse opettajana opetan aina positiivisen suhtautumisen kautta. Ajattelen että on ilo päästä työskentelemään ja tutkimaan asioita opiskelijoiden kanssa. Ajattelen myös että heidän kysymyksensä saattavat hyvinkin laittaa minut uudestaan pohtimaan sekä pohjustamaan joitain asioita tai yksityiskohtia tavalla, jota en ole ehkä aikaisemmin tehnyt. Kuten sanoin, itselleen selvien asioiden opettamisessa on mahdollisuus ikään kuin erehtyä siinä, ettei muista kaikkien jakavan samaa kokemustaustaa. Koen kuitenkin että ne hetket, jolloin jokin asia on opiskelijoille epäselvää tai he kyseenalaistavat jotakin, että se on opettajalle erittäin herkullinen ja arvokas oppimisen hetki. Opettajana mielestäni on erityinen mahdollisuus oppia opiskelijoilta sen kautta, mitä he ajattelevat ja miten he suhtautuvat joihinkin asioihin tai teemoihin. Väitänkin että juuri positiivisen ilmapiirin kautta tällainen yhdessä tutkimisen ja kokeilun ilmapiiri on niin opiskelijoille kuin opettajallekin kaikkein hyödyllisin. Kun opiskelijat saavat vapaasti kokeilla ja kysyä, heidän tekemisensä sekä heidän ajattelunsa vapautuu. Tällöin on myös mahdollista että opettajana näet jotain sellaista, jota et ole aikaisemmin nähnyt. Tällöin myös oma kokemus rikastuu kun huomaat käytännössä opiskelijoiden tekemien kokeiluiden kautta, miten eri tavoilla jokin yksittäinen tehtävä tai harjoite voidaan niin tehdä kuin kokeakin. Tällaisten kokemusten kautta opettajana voit jatkossa myös opettaa seuraavia opiskelijoita, jotka jälleen, ehkä ensimmäistä kertaa heidän elämässään, painivat samaisen tehtävän kanssa.

Opetustilanteessa ja opettamisessa ylipäättään on mielestäni kyse kohtaamisesta, jos ei kokonaan niin ainakin osittain. Opettajana kohtaan niin opiskelijat kuin senkin, että minulle opettajana jokin itsestään selvä asia ei välttämättä ole sitä opiskelijalle. Tai vaikka olisi, opiskelija saattaa hyvinkin vaatia minua selittämään tai perustelemaan, miksi mielestäni jokin asia on niin kuin opetan. Eräs opettajani opiskellessani

näyttelijäntyötä sanoikin usein, että opettajan työ on osittain sitä, että tulee haastetuksi. Mikä ei mielestäni ole ainoastaan huono asia!

Osa opettajan koulutuksesta Teatterikorkeakoulussa on ollut omien käsitysten ja oman taustan kyseenalaistaminen, tutkiminen, pohtiminen sekä ymmärtäminen. Kuten jo aikaisemmin sanoin, on mahdollisimman hyvin ymmärrettävä, mitä vie eteenpäin ja miksi. Ajattelen ettei tämä lopu vain koska koulu ja opiskelu loppuisivat, vaan itse asiassa jatkuu osana ammattia ja työtä. Koen myös tämän hyväksi asiaksi. On hyväkin välillä havahtua miettimään, miksi jokin on niin kuin se mielestäni on, sillä ilman tällaista pohdintaa ihmiset helposti alkaisivat toistaa jo ennalta opittua sokeasti miettimättä, miksi tekevät niin. Tämä helposti johtaisi joko kehityksen loppumiseen tai ainakin hidastaisi sitä valtavasti.

Riitta Jaatinen pohtii *Dialogissa osa 2. – Ihmisenä ihmisyhteisössä* hienosti kohtaamista opettamisessa ei ainoastaan oppilas – opettaja välisessä suhteessa vaan myös ihminen – ihminen välisessä suhteessa. Jaatinen kirjoittaa siitä, kuinka kohtaamalla toisen voi ja pystyy samalla myös kohtaamaan itsensä ja painottaakin, kuinka tärkeää onkaan opettajana osata ymmärtää omia käsityksiään opettamisen suhteen sekä ymmärtää mikä kaikki itse asiassa vaikuttaa omaan opettajuuteen. (Jaatinen 1996, 24.)

Positiiviseen ilmapiiriin kuuluu myös se, että opiskelijoilla on rohkeus sekä uskallus osallistua opetukseen, vaikka heillä olisi niin sanotusti huono päivä. Tällä tarkoitan siis vaikkapa masennusta tai huonosti nukuttua yötä tai huonoa kokemusta henkilökohtaisessa elämässä. Vaikka ajattelenkin ettei kenenkään, niin opiskelijan tai opettajan, henkilökohtainen elämä pitäisi olla esteenä opiskelulle tai tekemiselle, on kuitenkin naiivia ajatella, etteikö se vaikuttaisi meihin henkilökohtaisella tasolla. Tässä kohtaa positiivinen ilmapiiri on jälleen mielestäni erityisen tärkeää. Sekä opiskelijoilla että opettajalla tulee olla mahdollisuus sanallistaa helposti ja vaivattomasti oma olotilansa. En tarkoita tällä että jokaisen tulisi jakaa kaikki omat negatiiviset ajatuksensa tai kokemuksensa jokaisena päivänä kun niitä on, mutta niitä ei myöskään mielestäni tulisi kieltää. Ne voi ja pitääkin voida sanallistaa, sitten ne on sanottu ja voidaan

keskittyä itse asiaan. Tällöin kaikilla on tiedossa, mitä ryhmässä tapahtuu eikä yksilön tarvitse käyttää ylimääräistä energiaa oman vointinsa ylläpitämiseen.

Riitta Jaatinen kirjassa *Dialogissa Osa 2. – Ihmisenä ihmisyyhteisössä* pohtii asiaa seuraavasti:

”Oppilas kuten opettajakin on syntynyt tiettyyn kulttuuriin, sen arvoihin ja traditioihin. [- -] Oman ja oppilaan elämismaailman ymmärtämiseen ja käsittämiseen pyrkiminen ja sen tutkiminen, miten elämismaailma konstituoituu ihmisen tietoisuudessa, mahdollistaa kasvatustyössä sellaisen inhimillisen lähtökohdan, johon meidän tulisi pyrkiä, mikäli pyrimme oppijan yksilöllisen, kokonaisvaltaisen kasvun tukemiseen.” (Jaatinen 1996, 182.)

Painotan kuitenkin että opettajana sinun tulee osata tarkkaan hahmottaa oman elämän, oman persoonan ja sen raja mitä jaat. Vaikka sanonkin että myös opettajalla tulisi olla mahdollisuus jakaa omaa jaksamistaan sekä omia kokemuksiaan, eivät opiskelijat ole eivätkä saa olla mikään opettajan henkilökohtainen terapiaryhmä. Ryhmä tai luokka ei myöskään mielestäni saa olla yhdenkään opiskelijan henkilökohtainen terapiaryhmä.

3.2.3. *Uskaltaminen*

Samalla tavalla kuin positiivisen ilmapiirin kanssa, myös uskaltamisen voi nähdä osana luottamusta. Vaikka näin varmasti onkin, koen uskaltamisen olevan oma arvonsa siinä mielessä, että se on mainitsemistani arvoista kaikkein henkilökohtaisin. Ajattelen että vain viimekädessä sinä itse voit päättää, uskallatko tehdä tai kokeilla vai et. Toki uskaltamiseen vaikuttaa vahvistavasti niin luottamus kuin positiivinen ilmapiirikin, mutta tämä jo mainittu päänsisäinen kriitikko vaikuttaa mielestäni vahvimmin juuri uskaltamiseen. Helsingin Teatteriakatemian opiskelijoiden antamassa palautteessa moni pohtii näyttelijäntyön haastavuutta suhteessa juuri päänsisäiseen kriitikkoon.

Tarkastelen näitä palautteita tarkemmin luvussa 3.4.3.

Teatteri ja näyttelijäntyö ovat jatkuvaa epävarmuuden kanssa toimeen tulemistä.

Ajatukset kuten ”teenkö nyt oikein vain väärin”, ”osaanko tehdä sitä mitä pyydetään”,

”entä jos epäonnistun” ja niin edelleen ovat hyvin yleisiä. Huomasin Teatteriakatemialla myös sen, että tämä päänsisäinen kriitikko esti useasti opiskelijoita edes kokeilemasta. Moni heistä sanallistikin sen, että he olivat tehtävän saatuaan alkaneet miettiä, miten sen toteuttaisivat. Se ei sikäli ole mitenkään huolestuttavaa, mutta moni opiskelija kertoi, että heidän pohtiessaan keksimistään ideoista moni karsiutui pois juuri koska se oli heidän mielestään huono idea. Tästä seurasi ”mä en oikein keksiny mitään ni mä en nyt sit tee mitään” tyylinen ajatusmalli, johon törmäsin opetusharjoittelussani yllättävän usein. Opiskelijoiden epävarmuus suhteessa tehtävän toteutukseen tai suhteessa omaan tekemiseen tuntui estävän usein heitä edes kokeilemasta. He jäivät ikään kuin oman päänsä ja omien ajatustensa vangiksi. Näissä tilanteissa pyrin saamaan opiskelijan tekemään vain jotain, saamaan heidät sillä tavalla ulos päästään. Tehtävä, jota olen käyttänyt tällaisissa tilanteissa, on ”tee huonosti” tai ”tee jotain, mitä et ainakaan halua tehdä”. Opiskelijalla on usein suostuessaan tekemään selvästi epämieltyvä olo, mutta olen huomannut että tämän tekemisen jälkeen opiskelijan on ollut helpompi sanallistaa se, mitä he haluavat tehdä seuraavaksi. Sanonkin opettaessani usein, että kukaan ei ole niin ankara itselleen ja omalle tekemiselleen kuin oma itse. Antaessani opettajana luvan ”tehdä huonosti” olen huomannut oppilaissa suorittamisen ja onnistumisen pelon laskevan. Olen myös huomannut että tehtyään ”huonosti”, opiskelijoiden on ollut varmempi olo jatkaa työskentelyä, sillä se käytännössä tehty kokeilu on antanut heille paljon enemmän ideoita kuin jatkuva omassa päässä ideoiden pyörittely. Vähän kuin että opettelisi näkemään metsän puilta. Tai kuten David Mamet sanoo: *”Kuten urheilu, näyttelemisen opettelu on pääasiassa sitä, ettei estä itseään ja että oppii käsittelemään epävarmuutta ja tuntemaan olonsa kotoisaksi epämieltyvässä tilanteissa.”* (Mamet 1999, 28.)

Muistan omilta opiskelua ajoilta useammankin kerran, milloin miettiessäni kuinka jonkin annetun tehtävän toteuttaisin jäin helposti jumiin omaan päähäni. Ideoita oli liikaa, jotka kaikki omalla tavallaan tuntuivat liian vähäisiltä tai liian helpoilta tai vain määritlemättömästi huonoilta. Samalla tavalla muistan useamman hetken, jolloin ollessani luokkatovereitteni sekä opettajani katseen alla esiintyessäni huomioni olleen nimenomaan kaikessa muussa kuin itse siinä, mitä olin tekemässä. Muistan pelänneeni kriittistä palautetta ja sitä myös sain. Syy oli, etten keskittynyt siihen mitä tein. Muistan pelänneeni epäonnistumista, johon onneksi opettajani antoi loistavan vastauksen. ”Se

että sä epäonnistut ei tee susta huonoa. Se tekee susta huonon, jos sä et ota palautetta vastaan ja opi niistä sun epäonnistumisista.” (Hämäläinen 2016.)

Olen miettinyt sitä, onko päänsisäisellä kriitikolla jotain tekemistä onnistumisen sekä samalla epäonnistumisen pelon kanssa. Varmastikin on tai ainakin uskon näin, vaikkakaan en usko, että vastaparit onnistuminen – epäonnistuminen ovat ainoat tekijät mitkä houkuttelevat kriitikkoa ilmestymään oman pään sisään. Ajattelen että juuri tästä Stanislavski, Mamet ja Weston juuri puhuvat, kun puhuvat siitä, miten tärkeää näyttelijäntyössä on keskittyä siihen mitä tekee. He puhuvat kukin omilla sanoillaan siitä, miten näyttelijän huomion ajautuessa itsensä ulkopuolelle on auttamattomasti menty harhaan ja kukin heistä tarjoaa omia toimiaan sekä neuvojaan siihen, miten mieli ja keskittyminen on mahdollista palauttaa. Opiskellessani näyttelijäntyötä myöhemmin toisessa opistossa, opettajamme sanoi meille joskus, että tietyssä määrin hän toivoi että epäonnistuisimme, esimerkiksi jossakin esityksessä. Mieluiten koulussa sillä se oli hänen mielestään turvallisempi ympäristö kuin ammattikenttä, josta olen kyllä samaa mieltä. Kysyessämme, miksi hän sanoi näin, hän puhui siitä kuinka yksi virhe tai epäonnistuminen voi itse asiassa opettaa enemmän kuin sadat onnistumiset. Hän vertasi esiintymistä akrobatiatunneilla tehtyihin temppuihin, missä virheen jälkeen on hyvinkin selvää, mitä teki väärin ettei temppu onnistunut. Opettajamme tarkensi myös, ettei virheen tai epäonnistumisen tarvinnut tai pitänyt olla suuri missään nimessä. Tunne siitä, ettei onnistunut tai jokin ei mennyt kuten itse olisi halunnut riitti mainiosti.

Ajattelen että virhe on tärkeä osa oppimista ja osatekijä myös siihen, miten me lajina olemme kehittyneet. Kokeiltuamme useita asioita ja epäonnistuttuamme niissä tarpeeksi usein, olemme löytäneet ne tavat tehdä sekä toimia, jotka ovat johtaneet siihen että olemme rotuna sekä säilyneet että kehittyneet. Koen, että virheen merkitys on samalla tavalla tärkeä opiskellessa ja näyttelijäntyötä tehdessä. Erilaiset kokeilut sekä myös epäonnistumiset ovat tärkeitä jotta löydämme sen, mikä toimii. Lisäksi virhe tai erehtyminen saattaa aiheuttaa jotain sellaista, jota useat onnistumiset eivät olisi, kuten olen tässä työssä aikaisemminkin maininnut. Virhe mahdollistaa oppimisen. Käsittelen enemmän virhettä luvun 3.3. loppupuolella yliopistolehtori Riku Saastamoisen kirjoitusten kautta.

3.3. Minä Riitän – kurssin suunnitelma ja tavoitteet

MINÄ RIITÄN – kurssi oli kolmen kerran muodostama kokonaisuus, jonka toimi myös opetusharjoittelu 2. Kurssi oli osa Helsingin Teatteriakatemia näyttelijäntytön peruslinjan opintoja. Kurssin kolme kertaa jakaantuivat seuraavasti; ensimmäinen oli joulukuussa 2021 kolme peräkkäistä perjantaita, 5 h joka perjantai, aikavälillä 3.12.–17.12. Toinen kerta oli tammikuussa 2022 kolme peräkkäistä päivää samalla viikolla eli 19.1.–21.1., myös 5 h per päivä. Kolmas kerta koostui huhtikuun kuudesta päivästä 6.4.–14.4. välisenä aikana, samalla tavoin 5 h päivässä.

Tarkoitukseni oli teettää akatemian opiskelijoilla sellaisia harjoituksia sekä tehtäviä, jotka mielestäni parhaiten sekä monipuolisimmin harjoittavat sellaista näyttelijäntytötä, jota itse arvostan. Ajattelen että näyttelijäntytö on uskoa kaikkeen mitä tekee ja sanoo, koko ajan. Lauseen ”minä rakastan sinua” voi sanoa varmasti miljoonalla eri tavalla, riippuen siitä mitä tällä lauseen sanomisella pyritään aiheuttamaan tai saamaan aikaiseksi. Lause itsessään ei merkitse niin paljon kuin se, mitä sillä halutaan sanoa tai saavuttaa. Tätä tukemaan teetin opiskelijoilla harjoitteita, jotka tukivat heidän varmuuttaan lavalla sekä henkisesti että fyysisesti.

Painotin opiskelijoille että heidän tulisi luottaa omaan itseensä, omaan ilmaisuun, omaan intuitioon eli toisin sanoen, omaan osaamiseen. Tärkeää olisikin löytää yksinkertainen tunne, tahto tai suunta joka roolilla kohtauksessa on, kuin miettiä hahmojen historiaa, ajankuvaa tai hahmojen välisiä sosiaalisia normeja. David Mametin sanoin: ” *Ei ole väliä miten sanot vuorosanasi. Väliä on sillä, mitä tarkoitat. Mikä tulee suoraan sydäimestä, menee suoraan sydämeen. Loppu on pelkkiä hassuja ääniä.* ” (Mamet 1999, 82.)

Vaikka näyttelijäntytössä tärkeää onkin tekstin lukeminen, roolihahmon tekeminen sekä tietysti myös selkeä puheilmaisuus, koen itse että fyysinen ilmaisuus sekä sanaton kerronta on vähintään yhtä tärkeää. Seuraava lainaus on eräältä näyttelijäntytön opettajaltani kun opiskelin näyttelijäntytötä: ” *Ettehan te nyt oikeassa arjessakaan oo paikallanne ku te jotain selitätte jollekulle. Varsinkin ku te kerrotte vaikka jostai kokemuksesta jollekin toiselle, kyllähän te elädytte siihen mitä te sanotte. Niin sama juttu tässä, ei sillä*

tekstillä tai sillä äänellä loppujen lopuksi ole niin paljon väliä ku sillä että lavalla on eläviä hahmoja, jotka menis oikeasta ihmisestä koska silloin niihin on helpompi yleisön samaistua.” (Hämäläinen 2017.)

MINÄ RIITÄN tiivistyy siis näyttelijän varmuuteen, joka taas rakentuu henkisen ja fyysisen varmuuden yhteistyöstä. Haluan kuitenkin tarkentaa ajattelussani erään seikan. Se että uskaltaa olla lavalla, että uskaltaa luottaa niin itseensä, omaan tekemiseen kuin omaan intuitioonkin ei ole helppoa. Tiedostan kuitenkin että lähtökohtaisesti kuulostaa helpolta ”vain mennä ja olla”. Eikö tällöin kuka tahansa voisi olla näyttelijä ja miksi tällöin edes tarvitaan mitään ammattikoulutusta jos kerran voi ”vain mennä ja uskaltaa olla” ollakseen ammattinäyttelijä? Uskon vakaasti että mikään mikä näyttää tai kuulostaa yksinkertaiselta, mitä tulee siis teatteriin tai esiintymiseen, ei koskaan ole helppoa. Se että jotain tai jokin on helpon näköistä tai kuuloista, lähes poikkeuksetta mielestäni tarkoittaa sitä, että sen aikaansaamiseksi on tarvittu paljon työtunteja sekä paneutumista tekemiseensä. Niin on myös MINÄ RIITÄN kohdalla.

Mitä tarkoittaa näyttelijän varmuus? Lyhyesti se tarkoittaa sitä työtä, joka näyttelijän on tehtävä jotta hänen olonsa olisi varma esiintyessään. Tällöin epävarmuus tai jännittäminen eivät tule näyttelijäntyön tai esiintymisen esteeksi. Se taas mitä näyttelijä konkreettisesti tekee saadakseen tämän varmuuden, on yksilöllistä. Osa vannoo fyysiseen rasittamiseen niin, ettei jaksa ajatella mitään muuta kuin mitä on tekemässä, osa taas käy päässään läpi koko esityksen, omat repliikkinsä sekä asemansa kohtausten aikana. On myös niitä, jotka tekevät sekä fyysistä että henkistä valmistautumista.

Mitä tarkoittaa henkinen ja fyysinen varmuus? Henkinen varmuus on mielestäni moniosainen asia. Koen että siihen kuuluu niin sanottu pohjatyö eli esimerkiksi näytelmätekstin lukeminen sekä repliikkien opettelu. Tekijä ymmärtää, mitä hahmo tekee näytelmän aikana missäkin kohtauksessa, mitä hahmo haluaa ja mihin hahmo tekemisillään sekä sanomisillaan pyrkii ja miksi. Henkiseen varmuuteen liittyy mielestäni myös näyttelijöiden yhteistyö harjoituksissa toistensa sekä ohjaajan ja muun työryhmän kanssa. Fyysinen varmuus mielestäni on kehon hallintaa ja hahmotusta osana työskentelyä. Miten hahmo liikkuu, miten ilmaista asioita tai tunteita tai tahtoa myös keholla eikä luottaa vain sanalliseen viestintään tai kirjoitettuun tekstiin. Lisäksi

ajattelen että fyysisten lämmittelyharjoitusten ja venytysten tekeminen sekä ylipäättään omasta kehostaan huolehtiminen kuuluvat fyysiseen varmuuteen. Kuitenkaan en väitä että jokaisen näyttelijän tulisi punnertaa tai tehdä vatsoja x-määrä ollakseen valmis vaan pikemminkin että tekijä saa itsensä ja oman kehonsa valmiiksi joko harjoituksia tai esitystä varten.

On tärkeää myös osata päästää irti. Päästää irti esittämisestä, yrittämisestä, eläytymisestä ja sen sijaan keskittyä yksinkertaisiin asioihin, jotka ovat toimintojen, tekojen sekä tahtojen taustalla. Pitää mielensä, silmänsä sekä korvansa auki. On hetkessä läsnä itselleen sekä toisille näyttelijöille. Reagoi siihen mitä näkee ja kuulee juuri niin kuin se itsestä juuri sillä hetkellä ulos tulee. Mainitsemani pohjatyö on tehtävä niin, että sen voi ikään kuin jättää takaraivoon tiedostamattomalle alueelle. Ei siis unohtaa vaan antaa sen vaikuttaa taustalla. Tärkeintä on tietää, mitä haluaa milläkin hetkellä. Olla auki niille reaktioille mitä toisten näyttelijöiden sanomat repliikit sinussa sillä hetkellä aiheuttavat ja vastata niihin sen mukaan niillä repliikeillä, jotka olet opetellut.

Tätä on mielestäni näyttelijäntyö. Tehdä pohjatyö niin hyvin että näyttelijällä on varma olo heittäytyä esitykselle ja tarinalle, jota kerrotaan. Reagoida lavalla aidosti sen mukaan, mitä tilanne ja siinä sanotut sekä tapahtuvat asiat näyttelijässä aiheuttavat, samaan aikaan ollen kuitenkin tiedossa se, mitä haluttu kokonaisuus on ja mihin harjoiteltu esitys on menossa. Lavalla tapahtuvien kohtausten ja tilanteiden tulee olla niin vaikuttavia, että ne aiheuttavat sen tunteen joka siinä hetkessä tarinan kannalta on olennaista. Tämä taas onnistuu siten, että jokainen näyttelijä tekee oman pohjatyönsä, uskaltaa olla auki ja kuuntelee ja reagoi. Näyttelijä on samalla täysin tietoinen siitä mitä tekee ja sanoo ja mitä tarkoittaa sanomisillaan.

MINÄ RIITÄN -kurssin aikana huomasin Helsingin Teatteriakatemian opiskelijoissa turhautumista ja epävarmuutta puhuessani näyttelijäntyöstä ”menet sinne ja uskot siihen, mitä sanot ja teet” tyyliisesti. Muistan myös omilta näyttelijäntyön opiskelua ajoilta itsekkin turhautuneeni silloisten opettajieni samanlaiseen tapaan ilmaista asia. Päätekijä tässä turhautumisessa oman kokemukseni sekä ymmärrykseni mukaan on se ristiriita, että ohje kuulostaa varsin yksinkertaiselta, jopa liian helpolta, mutta se kuitenkin pitää

sisällään paljon materiaalia. Yksinkertainen ohje, joka vaatii toteutuakseen paljon työtä ja uskallusta tekijältä.

Kun alkaa miettiä, kuinka suuresta asiasta lopulta onkaan kyse, helposti tulee ajatus epäonnistumisesta tai virheen tekemisestä. Suurin virhe kuitenkin mielestäni on olla tekemättä, olla keskittymättä, olla uskaltamatta. Epäonnistuminen tulee kun et keskity siihen mitä teet, silloin kun energiaa menee epäonnistumisen välttämiseen tekemisessä eikä tekemiseen itsessään. Mitä sitten kun ja jos virhe tai epäonnistuminen tapahtuu?
”Kun poikkeavuus ja rikollisuus suljettiin muun elämän ulkopuolelle, tultiin kehittäneeksi normaaliutta, ja pikkuhiljaa normalisointi kehittyi hallitsevaksi vallan toimimisen tavaksi. [--] vallankäyttö perustui valvontaan, ihmisen eristämiseen omista mahdollisuuksistaan ja ruumiin järjestämiseen ajassa ja tilassa. [--] Historiamme takia opetustilanteet kantavat yhä mukanaan auktoriteettiä (on aina opettaja, joka tietää paremmin) ja hierarkkisia valtarakenteita.” (Saastamoinen 2011,13–14.)

Virhe tai epäonnistuminen tai mokaaminen on osittain meidän ihmisten itsemme luoma käsite, kuten yliopistonlehtori Riku Saastamoinen kirjoittaa kirjassa *Taiteen jälki – Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä*. Lisäksi koen itse, että jo ihan sanan tasolla se sisältää hyvin negatiivisen latauksen. Virhe on jotain sellaista, jota ei saisi olla, jonka tekemistä pitäisi välttää ja jonka tekemisestä odotetaan pelolla rangaistusta. Mikä on sinänsä mielenkiintoista taiteen ja teatterin kulttuurissa, sillä usein puhutaan esimerkiksi näytelmää tehdessä, että harjoituskaudella pitää tehdä ja kokeilla erilaisia asioita, jotta löydetään se tehokkain tapa, jolla haluttu tarina kerrotaan. Toisin sanoen epäonnistumisten ja virheiden kautta. Tai jos ajatellaan improvisaation tekemistä, hyvin tuttu lause monelta improvisaation tekijältä tai opettajalta on ”moka on lahja”. Mitä sitten kun virhe tapahtuu, pitäisikö olla muodossa, mitä sitten vaikka virhe tapahtuu? Ja vielä pidemmälle mietittynä itselleni herää kysymys, onko enää kyse virheestä tai epäonnistumisesta jos se vie työskentelyä eteenpäin ja/tai antaa jotain sellaista, joka toimii paremmin kuin siihen asti keksitty tai tehty materiaali?

Epäonnistumisen tai mokaamisen pelosta ei varmastikaan koskaan päästä eroon. Tästä syystä olen huomannut että minulle on erittäin tärkeää opettajana lähestyä opettamista aina positiivisen kautta. Olla ja toimia tukena opiskelijoille, joita opetan. Olen jo

aikaisemminkin tässä työssä maininnut, kuinka näyttelijäntyö on hyvin henkilökohtaista juuri työskentelyn oman itsen kanssa sekä sen kautta. Tästä syystä ajattelen että virheen tai epäonnistumisen pelko on niin suurella osalla, sillä epäonnistumalla ei epäonnistu vain tekijänä tai opiskelijana, epäonnistuu ihmisenä ja henkilönä. Toisin sanoen menettää kasvonsa. Näin ajateltuna ei mielestäni ole mikään ihme jos epäonnistuminen jännittää tai pelottaa. Koen että minulla on opettajana vastuu luoda ilmapiiri, missä virheet eivät ole paha asia. Lisäksi ilmapiirin tulee olla sellainen, ettei opiskelija erehdy uskomaan hänen joutuvan puolustamaan tai suojelemaan itseään. Päinvastoin, koen että opiskelijoiden tulee voida luottaa toisiinsa ja tietää, että he ovat toistensa tukena. Opiskelijan on myös ehdottomasti voitava luottaa opettajaan ja siihen, että hän on heidän jokaisen puolella. Positiivinen ilmapiiri ja positiivinen suhtautuminen opettamiseen on mielestäni erittäin tehokas keino saada alennettua opiskelijan pelkoa tai epävarmuutta yrittämisen tai epäonnistumisen suhteen. Opettajana en pääse eroon koskaan siitä, että minulla on auktoriteettiasema suhteessa opiskelijoihin. Opiskelija katsoo opettajaa, koska tietää tämän olevan kokeneempi ja suhtautuu opettajan sanoihin sekä tekoihin eri tavoin kuin muiden. Tällöin opettajana on minun tehtäväni, ainakin suurimmalta osalta jos ei kokonaan, olla vastuussa ilmapiirin luomisesta sekä sen ylläpitämisestä.

3.4. Minä Riitän – kurssin toteutuminen

Minä Riitän – kurssi toimi opetusharjoittelu 2, osana teatteriopettajan koulutusta. Kurssi ja opetusharjoittelu tapahtui Helsingin Teatteriakatemian näyttelijäntyön peruslinjan opiskelijoiden kanssa aikavälillä 03.12.2021 – 14.04.2022. Ensimmäinen osa sijoittui joulukuuhun 2021 jolle olin tehnyt itselleni kolme tavoitetta: tutustua opiskelijoihin, avata harjoitteiden kautta sellaista näyttelijäntyötä, jota itse arvostan sekä keskustella opiskelijoiden kanssa näyttelijäntyöstä.

Ensimmäinen joulukuun perjantai 3.12. tutustuin opiskelijoihin teettämällä heille sekä heidän kanssaan erilaisia improvisaatiopohjaisia harjoitteita. Koen ja ajattelen että

tekemällä yhdessä ryhmän jäsenet tutustuvat toisiinsa. Tutustumisen jälkeen aloitimme näyttelijäntyölliset harjoitteet, joiden pääpaino oli läsnä olemisella kohtauksissa sekä hetkessä reagoimisella. Pohdimme myös erinäisten harjoitteiden kautta sitä, miten paljon annetun lähtökohdan tai tunteen muokkaaminen todella vaikuttaa kohtaukseen sekä näyttelijäntyöhön.

Yksi käyttämäni näyttelijäntyön harjoite on improvisaatiopohjainen harjoitus, jossa tehdään lyhyitä kohtausten aloituksia. Opiskelijoista toinen, A, aloittaa kohtauksen toteamuksella, *statementilla*, johon toinen opiskelija, B, reagoi. Kohtauksen aloitus päättyy siihen, kun A reagoi siihen, miten tai mitä B reagoi tai sanoo. Varioin kohtausta niin, että ennen kohtauksen aloittamista sekä A että B päättävät, onko se mitä sanovat tai miten reagoivat positiivista vai negatiivista. Harjoite teroittaa läsnä olemista ja kuuntelemista. Harjoite nojaa osittain Stanislavskin ajatukseen tehtävästä, johon näyttelijän tulee keskittyä. Harjoite rakentuu kahden ihmisen kanssakäymisen varaan, jossa molempien on oltava samaan aikaan läsnä, kuunneltava toisiaan ja reagoitava siihen, mitä toinen tekee ja sanoo.

Toinen käyttämäni näyttelijäntyön harjoite on nimeltään puistonpenkki. Tämäkin on kahden henkilön, A ja B:n, kohtaus. Perusrakenteeltaan, harjoite pysyy muuttumattomana. Kohtaus alkaa toisen henkilön, B:n, istuessa penkillä ja henkilö A:n saapuu tilanteeseen. A ja B käyvät lyhyen dialogin, jonka jälkeen poistuvat yhteisestä päätöksestä kohtauksesta. Se mikä saa harjoitteen toimimaan on, että A ja B saavat tunteen tai ajatuksen tai tavan suhtautua toiseen henkilöön tietämättä, mitä toiselle on sanottu. Tämä annettu tunne tai ajatus tai suhtautumistapa vaikuttaa heidän tapansa olla kohtauksessa.

Tämä harjoite tiivistää minun käsitykseni teatterista ja draamasta. On henkilö, A, joka haluaa jotain tai pyrkii johonkin ja toinen, B, jolla taas on oma halunsa tai pyrkimyksensä. Kun nämä kaksi törmäävät kohtauksessa, syntyy draamaa. Juuri tähän puistonpenkki harjoite rakentuu. Tähän vielä lisänä se, ettei mielestäni ole tärkeää se mitä lavalla sanotaan vaan se, mitä tarkoitamme sanoessamme jotain. Kuten olen aikaisemminkin sanonut, sanat ”*minä rakastan sinua*” voidaan sanoa niin että sen tarkoitus on täysin vastakkainen sanottujen sanojen kanssa.

Jälleen, harjoite nojaa vahvasti Stanislavskin ajatukseen tehtävästä. Puistonpenkki toimii parhaiten silloin, kun sekä A että B keskittyvät toteuttamaan annettua ohjetta kohtauksessa, samalla ollen läsnä kohtauksessa sille, miten kokevat toisen hahmon

käytöksen tai välittävän tunteen vaikuttavan sekä heihin että heidän pyrkimyksensä toteuttaa annettua ajatusta, tunnetta tai suhtautumistapaa.

Toisena perjantaina 10.12. aloitimme fyysisen teatterin harjoitteilla. Tutkimme kuinka paljon kävelemisen rytmi tai tiettyyn kehonosaan keskittyminen vaikuttaa kokonaisvaltaisesti niin kehoon kuin mieleenkin. Näin työskennellessä saa materiaalia esimerkiksi näytelmän hahmon luomiseen. Jatkoimme myös aloitettua tutkimista lähtökohtien sekä tunteen muokkaamisesta. Opiskelijoilla oli jo opeteltuna lyhyet monologit, joiden hahmoja tai monologissa olevaa tunnetta tai tahdonsuuntaa muokkaamalla teimme olemassa olevasta kohtauksesta täysin uuden version.

Olen tehnyt fyysistä ja sanatonta teatteria useamman vuoden elämästäni. Mielestäni onkin tärkeää, että näyttelijä osaa käyttää koko kehoaan esiintyessään. Pelkästään kehon asento kertoo meille toisesta ihmisestä paljon tai tapa, jolla hän kävelee. Tästä syystä opettaessani näyttelijäntyötä opetan myös kehon hallintaa sekä sanatonta teatteria. Koen kehon hallinnan tuovan näyttelijäntyöhön sekä ilmaisuun rikkautta, jonka lisäksi sanaton ilmaisu pakottaa opiskelijoita ajattelemaan teatteria ja esiintymistä eri tavoin. Toisin sanoen, en opeta jotain tiettyä tapaa tehdä fyysistä tai sanatonta teatteria, vaan haluan että opiskelija oppisi mahdollisimman hyvin hahmottamaan omaa kehoaan sekä oman kehonsa tapaa toimia sekä liikkua. Kun liike tai tapa liikkua lähtee opiskelijan omasta kehosta, on sitä helpompi hahmottaa sekä hallita. Keskittyminen on siis opiskelijassa omassa itsessään eikä esimerkiksi opeteltavassa tekniikassa.

Yksi fyysisen teatterin lempi harjoitteistani, jota käytän usein, on instant character.

Harjoitteessa tutkitaan omaa kehoa, oman kehon rytmiä sekä itselleen luonnollista tapaa toteuttaa fyysistä ilmaisuja. Instant character harjoitteessa tutkitaan sekä oman kävelyrytmin nopeuttamisen sekä hidastamisen vaikutuksia koko kehoon, kuten ryhtiin tai opiskelijan omaan tapaan kantaa omaa kehoaan liikkeessään eri rytmeillä. Lisäksi harjoitteessa tutkitaan, kuinka iso vaikutus on kun jotain tiettyä osaa kehosta muokataan tekemällä kehonosasta painavampi tai kevyempi kuin mitä se todellisuudessa on.

Esimerkiksi erittäin painavat hartiat, miten ne vaikuttavat tapaan kävellä tai miten ne vaikuttavat ryhtiin. Miten taas ryhti ja tapa kävellä alkavat vaikuttaa mieleen, millaisia ajatuksia tai tunteita valittu tapa liikkua aiheuttavat. Sitten käännetään ajatus niin, että tämä valittu tapa liikkua ja olla onkin hahmo. Millainen hahmo tämä voisi olla, mikä

voisi olla hahmon nimi tai ikä tai ammatti? Näihin kysymyksiin vastataan intuitiolla sen pohjalta, miten tapa liikkua tai olla on vaikuttanut omiin ajatuksiin sekä tunteisiin. Painotankin aina, ettei ole tarkoitus keksimällä keksiä vastauksia vaan antaa harjoitteen ja fyysisen tekemisen vaikuttaa tunteisiin ja ajatuksiin. Instant character teroittaa sitä, kuinka iso vaikutus todella onkaan keholla sekä fyysisyydellä. Keho ja mieli ovat yhteydessä toisiinsa ja ainakin itsestä välillä tuntuu että ihminen unohtaa kehonsa koska arki on hyvin pääkeskeistä.

Kolmantena perjantaina 17.12. teimme monologikokeilut loppuun, jonka jälkeen teimme mielipidejanan ohjatulla keskustelulla. Tiivistäen keskustelimme siitä, mitä näyttelijäntyö on tai ei ole sekä mitä kuuluu tai ei kuulu näyttelijäntyöhön. Mielipidejanan keskusteluiden pohjalta tein suunnitelmat koskien toisen osan eli tammikuun kertojen sisällön suhteen.

Toinen osa opetusharjoittelustani sijoittui tammikuuhun 2022 koostuen kolmesta kerrasta, jotka olivat kolmena peräkkäisenä päivänä eli 19.1.–21.1. aikavälillä. Jokaisen opiskelijan tuli valmiiksi miettiä omasta elämästään kaksi muistoa, toinen positiivinen/iloinen ja toinen negatiivinen/kun koki vääryyttä. Painotin ettei kannattanut valita kaikkein rankimpia muistoja, sillä niiden kanssa tultaisiin työskentelemään ja muistot tultaisiin jakamaan pienryhmissä. Ajallisesti toinen osani sijoittui Akatemian opiskelijoiden kouluvuoden puolenvälin jälkeen ja juuri tästä syystä päädyinkin painottamaan jokaisen opiskelijan omaa osaamista, sen hahmottamista sekä sen kanssa työskentelyä. Opiskelijat aloittivat työskentelyn pienryhmissä tehden patsaat molemmista muistoistaan. Patsaskuvien tuli olla liikkumattomia eli ”stillissä” ja muiston omaava opiskelija sai asettua kuvaan mikäli tahtoi. Patsaat katsottiin ryhmä kerrallaan. Tämän jälkeen alkoi demojen suunnittelu. Pienryhmissä kukin tulisi ohjaamaan lyhyen kohtauksen ottaen inspiraatiota omista muistoistaan sekä niistä tehdyistä patsaskuvista. Opiskelijat työskentelivät viiden hengen pienryhmissä ja päätin että jokaisella ohjaajalla olisi kolme näyttelijää. Näyttelijöistä yksi ei saisi puhua roolista riippumatta ja toisen näyttelijän tuli kommunikoida vain kysymyksillä. Kolmas näyttelijä sai tehdä mitä halusi. Kannustin opiskelijoita tukemaan, auttamaan sekä ideoimaan kohtauksia yhdessä. Demojen työstämiseen heillä oli 19. päivänä iltapäivä, 20. päivänä koko päivä sekä 21. päivänä aamupäivä aikaa. Demot katsottiin 21. päivänä

iltapäivällä. Esityksiä tulivat seuraamaan akatemian rehtori Mia Kavasto sekä näyttelijäntyön peruslinjan vastuuopettaja Matti Tolvanen.

Kolmas osa sijoittui huhtikuuhun 2022 kahdelle viikolle 6.4.–14.4. väliselle ajalle niin, että molemmilla viikoilla oli kolme päivää. Kolmannen osan pääpaino oli valmentaa ja auttaa akatemian opiskelijoita pääsykokeiden harjoittelussa, joita Teatterikorkeakoulun näyttelijäntaiteen koulutusohjelmaan oli 2022 annettu. Tämän valmennus kurssin tein yhteistyössä sekä Mia Kavaston, Matti Tolvasen sekä laulunopettajan Tiina Heikkisen kanssa. Työskentelimme annettujen pääsykoetehtävien kanssa sekä ryhmänä että paneuduimme myös jokaisen yksilön kehitykseen. Juuri tästä syystä oli mielestämme tärkeää, että opiskelijat saivat useammalta opettajalta palautetta ja että keskustelu aiheiden sekä valintojen ympärillä, joita opiskelijat tekivät, olisi runsaampaa. Pääsykoetilaisuuksista ei monellakaan opiskelijalla ollut hirveästi kokemusta, itseasiassa suurin osa heistä tulisi olemaan pääsykoeraadin edessä tänä keväänä 2022 ensimmäistä kertaa.

MINÄ RIITÄN -ajatusmaailma kulki koko kurssin ajan ikään kuin yhteisenä otsikkona. Erinäisten harjoitteiden, tehtävien sekä pääsykoetilaisuuksien simulaatioiden tarkoitus oli vahvistaa opiskelijan luottamusta omaan osaamiseensa. Antaa varmuutta omaan tekemiseen sekä myös uskoa omaan intuitioonsa. Vaikka osa opiskelijoista koki tietyt harjoitteet, tehtävät tai simulaatiot haastavina ja vaikeina, opettajina meidän perimmäinen tarkoituksemme oli antaa opiskelijoille mahdollisuus harjoittaa heille vaikeita sekä haastavia asioita turvallisessa ja ystävällisessä ympäristössä. Lisäksi keskustelimme paljon opiskelijoiden kanssa heidän epävarmuuksistaan suhteessa pääsykokeisiin sekä pääsykoetilaisuuden mukanaan tuomaan jännitykseen.

Mainitsemani arvot; luottamus, positiivinen ilmapiiri ja uskaltaminen kulkivat kurssin aikana mukana ikään kuin toimintaohjeina yhdessä olemiselle sekä tekemiselle. Opettajana pidin huolta arvojeni toteutumisesta käytännössä omalla toiminnallani. Antamani palaute oli kannustavaa ja painotin opiskelijoille, kuinka tärkeää oli heidän luottamuksensa omaan tekemiseen sekä omaan osaamiseensa. Kannustamalla opiskelijoita luottamaan ja tukeutumaan toisiinsa sekä jakamaan omaa osaamista keskenään, he loivat positiivista ilmapiiriä toisilleen. Kaikessa korostui myös

uskaltaminen, sillä vaikka opiskelija itse ei ehkä olisikaan uskaltanut, sai tämä selvästi voimaa ja varmuutta uskaltaa toisten tukemisen sekä kannustamisen kautta.

3.5. Tutkimusmenetelmät ja niistä saamani materiaali

Aloitin tämän luvun kertomalla käyttämistäni tutkimusmenetelmistä. Tämän jälkeen avaan jokaisen tutkimusmenetelmän omassa alaluvussaan ja käyn läpi, minkälaista tietoa kustakin sain. Tutkimusmenetelminä käytin mielipidejanaa, nauhoitettua keskustelua sekä sähköistä palautelomaketta. Jokaisen tutkimusmenetelmän kohdalla opiskelijoilta on kysytty lupa ja olen pitänyt huolen, että opiskelijoiden anonymiteetti on suojattuna kaikessa materiaalissa.

Mielipidejanan ohessa kävimme ohjattua keskustelua, jota fasilitoin, nauhoitin ja litteroin. Toimin samalla tavalla käyttämässäni nauhoitetussa keskustelussa. Nauhoitin käymämme keskustelun, jonka myöhemmin litteroin niin ettei keskustelusta ole tunnistettavissa puhujia. Tein sähköisen palautelomakkeen, jossa näin vain saamani vastaukset kysymyksiin enkä sitä, kuka oli kirjoittanut ja mitä. Koen ja koin anonymiteetin tärkeänä, sillä opiskelijoiden henkilöllisyys ei ole tämän työn kannalta merkityksellistä tai tarpeellista tietoa. Anonymiteetti mielestäni myös mahdollistaa rehellisen sekä suoran palautteen.

3.5.1. *Mielipidejana*

Mielipidejana sijoittui ajallisesti joulukuuhun 2021 ja toimia materiaalina tammikuun 2022 kertojen suunnittelussa, kuten luvussa 3.3.1. mainitsin. Mielipidejanan tarkoituksena oli herättää keskustelua näyttelijäntyöstä, siitä minkälainen on hyvä näyttelijä ja mitä näyttelijäntyö itse asiassa on. Opiskelijat saivat täydentää neljää eri väitteen alkua, jonka jälkeen näitä väitteitä käytiin mielipidejanan ohella keskustellen läpi. Opiskelijoille antamani väitteiden alut olivat seuraavat: **Hyvä näyttelijä on...** / **Hyvä näyttelijä osaa...** / **Näyttelijäntyö on...** / **Näyttelijäntyö ei ole...** Näiden

täydennettävien väitteiden lisäksi olin keksinyt kaksi omaa väitettäni, jotka mielestäni kuvastivat MINÄ RIITÄN -kokonaisuutta sekä sen sisältämää ajatusmaailmaa ja ideologiaa. Nämä väitteet olivat: **Minun on helppo luottaa itseeni näyttelijäntyön opiskelussa** sekä **Minulla tai minussa on jo kaikki mitä tarvitsen ollakseni näyttelijä**. Väitteitä luettiin yksi kerrallaan ja opiskelijat saivat asettua tilassa ”samaa mieltä” tai ”eri mieltä” päätyyn, mutta myös johonkin näiden päätyjen väliin janalla. Paikkaa sai keskustelun aikana vaihtaa jos tahtoi.

Aloitimme minun keksimistäni väitteistä. Opiskelijoilla oli luottamusta itseensä opiskelijana ja moni koki koulun olevan juuri sellainen paikka ja aika, jossa saisi kokeilla eikä murehtia esimerkiksi tulosvastuusta. Opiskelijat mainitsivat myös että heidän asemansa opiskelijana onkin erehtyä tai mokata, sillä koulu antaa sellaiseen mahdollisuuden ilman että sillä olisi haitallista vaikutusta. Toisen väitteeni kohdalla hajonta janalla oli voimakasta. Opiskelijat asettuivat janan ääripäihin sekä keskelle janaa ja kävimme väitteen kohdalla pitkän keskustelun. Tätä keskustelua kuvaamaan sopii erään opiskelijan kommentti: *”Musta tuntuu että mun pitäis olla tuolla (eri mieltä päädyssä), mut sit mä ajattelin et ei, mä pysyn nyt tässä! Koska toi on totta toi lause, mut sitä on vaikee uskoa tai siis siihen on vaikee luottaa.”* (opiskelijan kommentti mielipidejana-keskustelussa, jonka olen litteroinut)

Sitten vuoroon tuli opiskelijoiden täydentämien väitteiden läpikäynti. Enimmäkseen opiskelijat tuntuivat olevan samaa mieltä keskenään siitä, mitä kaikkea kuuluu hyvään näyttelijään, hyvän näyttelijän osaamiseen tai siihen, mitä näyttelijäntyö on tai ei ole. Nostan seuraavaksi muutamia opiskelijoiden täydentämiä väitteitä jokaisesta neljästä väitteen alusta, jotka mielestäni parhaiten kuvaavat sitä keskustelua, joka kyseisen väitteen kohdalla käytiin.

Hyvä näyttelijä on...

- osa työryhmää ja pitää siitä huolta
- kontaktissa toisiin ja läsnä tilanteessa
- ihminen, joka osaa omalla näyttelijäntyöllään ja tekemisellään nostattaa muita

Tämän väitteen kohdalla oikeastaan koko ajan suurin osa opiskelijoista oli *samaa mieltä* päädyssä eikä liikehdintää toiseen päähän ollut juuri ollenkaan. Tämä vuosikurssi oli

vahvasti kokonaisuutena sitä mieltä, että se mikä tekee hyvän näyttelijän, on hänen kykynsä ja osaamisensa tukea sekä auttaa muita. Keskustelun aikana esiin nousi lähestulkoon yhteinen mielipide siitä, että näyttelijäntyö on ryhmälaji, jota kukaan tuskin pystyisi tekemään yksin. Tai vaikka pystyisi, ei se tekisi hänestä hyvää näyttelijää sillä opiskelijat kokivat ryhmätyön olevan äärimmäisen tärkeä osa näyttelijätyötä itsessään, ikään kuin perusarvona. En lähde heidän ajatuksiaan tai mielipiteitään haastamaan, päinvastoin, olen ja olin erittäin tyytyväinen siitä miten he ajattelivat ”hyvästä näyttelijästä”. Koen että tällainen ryhmätyö ajatus tukee myös MINÄ RIITÄN -ajatusta. MINÄ RIITÄN -ajatuksen yksi pääteemoista on yksilön varmuus olla esillä ja luottaa omaan tekemiseensä. Tähän kun lisätään ryhmä, jossa jokainen toimii toisiaan tukien tai auttaen, vahvistaa se entisestään yksilön varmuutta uskoa sekä luottaa omaan itseensä ja omaan osaamiseensa.

Hyvä näyttelijä osaa...

- pitää mielensä mahd. avoimena ja luoda turvallisen tilan tehdä töitä
- antaa tilaa muille
- ottaa näyttelemisen tosissaan, mutta ei liian vakavasti

Näidenkin väitteiden kohdalla opiskelijoiden asettuminen oli enimmäkseen *samaa mieltä* päädyssä. Näistä väitteistä on myös nähtävissä samanlaisia arvoja kuten edellisen väitteen kohdalla että ”hyvä näyttelijä” painottuu vahvasti ryhmätyön ja toisten huomioon ottamisen aiheisiin. Yllätyin kuitenkin positiivisesti siitä, että tämän väitteen kohdalle esiin nousi myös hyvinvointiin liittyviä teemoja, kuten **turvallinen tila ja tosissaan mutta ei liian vakavasti**. Väkinen mieleeni nousee muisto omilta näyttelijäntyön opiskelua ajoilta. Opiston arkeen, jossa opiskelin, kuului jatkuva kilpailu asetelma sekä painostus niin koulun kuin opettajienkin suunnalta onnistua mahdollisimman hyvin. Jaksaminen tai hyvinvointi olivat asioita, joihin suhtauduttiin lähinnä huvittuneena. Toisen vuoden opiskelijoina meidän opiskelumme pyöri neljän eri näytelmän harjoitusten sekä esitysten ympärillä, joka tarkoitti käytännössä, että koulupäivämme olivat pahimmillaan 12 h mittaisia. Yrittäessämme opiskelijoina keskustella pitkien päivien aiheuttamasta väsymyksestä opiston johtajan kanssa, saimme seuraavan vastauksen: *”Jos te ette jaksakaan niin olkaa hyvä, ovi on tuolla! Niin ja rahoja on sitten ihan turha tulla kyselemään takaisin! Teidän tilalle löytyy varmasti*

monia tulijoita, jotka mielellään tekee sen minkä te ja vielä enemmän!” (Hämäläinen 2017.)

Palatakseni väitteen keskusteluun, olin iloinen myös siitä että opiskelijat hahmottivat teatterin sekä näyttelijäntyön olevan vain osa heidän elämäänsä. Saattaa kuulostaa itsestään selvältä, mutta kun itse opiskelin näyttelijäntyötä, teatteri ja varsinkin näyttelijäntyö oli yhtä kuin minun persoonani ja minun koko elämäni. Se että akatemian opiskelijat suhtautuvat suureen intohimoonsa ja mahdolliseen tulevaisuuden suureen toiveammattiin näinkin aikuismaisesti, osoittaa mielestäni sitä, että he kokivat oman jaksamisensa sekä oman hyvinvointinsa olevan aina ensisijaista elämässä.

Näyttelijäntyö on...

- haastavaa mutta erittäin palkitsevaa ja monessa tilanteessa erittäin henkilökohtainen
- jokaisen näyttelijän itse määriteltävissä

Jälkimmäisen väitteen kohdalla janassa oli paljon hajontaa. Keskustelimme näyttelijäntyöstä sekä sen haasteista määrittelemisessä. Opiskelijat puhuivat paljon siitä, että näyttelijäntyöstä tekee haastavaa muun muassa se, että jokaisella joka näyttelijää ja näyttelijäntyötä katsoo, on jonkinlainen käsitys tai oletus siitä, mitä se on ja mitä sen tulisi olla. Opiskelijat puhuivat myös siitä, kuinka vaikeaa on hahmottaa tai määrittää omaa näyttelijäntyötään samalla kun jokaisella ihmisellä on jokin käsitys tai mielipide siitä, mitä he tekevät tai miten he kokevat sen, mitä opiskelijat tekevät. Keskustelimme siitä, kuinka paljon TV:ssä tai ammattiteattereissa nähdyt esitykset omalla tavallaan loivat jonkinlaista kuvaa siitä, minkälaista näyttelijäntyötä sekä millaisia näyttelijöitä arvostetaan. Puhuimme myös siitä, millaisen viestin myös näyttelijäntyötä opiskelemaan valitut opiskelijat antoivat niin Teatterikorkeakoulun kuin Nätykin* puolella muille kentälle haluaville siitä, millaista tekijyyttä tai millaisia tekijöitä tällä hetkellä halutaan. Opiskelijat sanallistivat myös kokevansa tässä suurta ristiriitaa, koska heidän opetuksessaan kuitenkin pääpaino oli heidän mielestään siinä, että jokainen saisi olla juuri sellainen kuin on sekä oppia hahmottamaan omaa osaamistaan ja samalla kehittää sitä. Opiskelijat kokivatkin, ettei opiston maailma ja arvot oikein tuntuneet kohtaavan sen maailman arvojen kanssa, jota Teatterikorkeakoulu tai Näty* tai ammattikenttä tuntui heidän mielestään edustavan. Opiskelijoiden mielestä

näyttelijäntyöstä tekee haastavaa se, että se on heidän mielestään niin henkilökohtaista mikä taas omalta osaltaan tekee siitä niin palkitsevaa mutta samalla pelottavaa tai haastavaa, koska työskennellään oman itsen kanssa sekä kautta. Keskustelu päättyi lopulta yhteiseen käsitykseen siitä, että koska näyttelijäntyö on niin henkilökohtaista ja koska jokaisen tekijän on tehtävä itsensä kanssa töitä, on itse myös se ensimmäinen ja ehkäpä jopa ainoa henkilö, jonka mielipiteellä on merkitystä näyttelijäntyön määrittämisen suhteen. Opiskelijat kokivat ettei näyttelijä voi tehdä minkäänlaista näyttelijäntyötä jos hän itse ei ole itselleen kartoittanut, mitä se oma näyttelijäntyö on ja millaisena itsensä tekijänä kokee. Tämän jälkeen on mahdollista ikään kuin kartoittaa sitä, missä oma paikka muualla voisi olla ja mihin omaa itseään voisi tarjota.

Näyttelijäntyö ei ole...

- helppoa kun pitää taistella päänsisäisten ongelmien kanssa
- aina oikeudenmukaista

Tämän väitteen aikana käydyn keskustelun teemana oli vahvasti itsevarmuus. Ei niinkään suhteessa näyttelijäntyöhön vaan omaan itseen. Moni opiskelijoista nosti esiin sen, että he kokivat olevansa vielä kokemattomia mitä tulee näyttelijäntyöhön tai esiintymiseen. Moni puhui myös päänsisäisistä ongelmista, kuten masennuksesta tai itseensä kohdistuvasta erittäin suuresta vaatimustasosta. Moni opiskelija koki olevansa itseään kohtaan tekijänä erittäin ankara, jonka moni myös sanoi haittaavan esiintymistä tai jopa opiskelua. Useampi opiskelija jakoi ongelman, että he kokivat kyllä näyttelijäntyön olevan heille intohimo ja he halusivat tehdä sitä mahdollisimman paljon jotta kehittyisivät. Kuitenkin samaan aikaan sisäinen kriitikko oli useammalla esteenä siihen, etteivät he voineet kokeilla tai tehdä niin paljon koska sisäinen kriitikko sanoi sitä huonoksi. Keskustelimme myös näyttelijäntyön oikeudenmukaisuudesta. Esiin nousivat representaatiokysymykset, kuten kuka saa kertoa ja kenen tarinaa. Keskustelimme myös ulkonäköön liittyvistä teemoista ja siitä, miten edelleen esimerkiksi TV-sarjoissa näkee lähes poikkeuksetta vain kauniita ihmisiä. Opiskelijat kokivat tässä myös ristiriitaa, sillä koulussa he saivat olla juuri sellaisia kuin olivat ja tehdä erilaisia rooleja, mutta moni epäili, että ammattikentällä tämä sama ei tulisi toteutumaan.

3.5.2. *Nauhoitettu keskustelu*

Keskustelu käytiin tammikuussa 2022 MINÄ RIITÄN -kurssin lopuksi tehtyjen demojen jälkeen. Keskustelimme lyhyesti kurssista kokonaisuutena sekä opiskelijoiden tunnelmista demojen jälkeen. Ennen keskustelua jaoin opiskelijat pienryhmiin ja pyysin heitä keskustelemaan MINÄ RIITÄN -kurssista kokonaisuutena sekä siitä, miten he olivat kokeneet kolmepäiväisen demojen työstämisen. Keskustelun aikana kävimme jokaisen pienryhmän läpi niin, että kukin pienryhmä jakoi muille käymäänsä keskustelua.

Pienryhmien keskustelussa toistuu usein, että opiskelijat olivat pitäneet teettämiäni harjoitteita, kuten instant character ja puistonpenkki, erityisen toimivina. Moni sanallistaa keskustelun aikana, että kokivat saaneensa sekä roolityöhön että näyttelijäntyöhönsä lisää työkaluja. Moni opiskelijoista mainitsee, miten roolityön lähestyminen fyysisen ja sanattoman ilmaisun kautta oli uutta. Opiskelijat mainitsevat myös puistonpenkkiharjoitteen olleen yksi heidän suosikeistaan, moni mainitsee havahtuneensa miettimään, kuinka sanoilla itsessään ei ole niin suurta merkitystä verrattuna siihen, miten ne sanotaan ja mitä niillä tarkoitetaan. Ylipäätään tahdon suuntien sekä jo olemassa olleiden premissien muuttamisen vaikutus tekstiin sekä hahmoon tuntui olevan usealle opiskelijoista suuri oivallus.

Opiskelijat nostivat esille myös sen, miten helppoa oli lähteä työskentelemään demojen kanssa, vaikka heidän kurssilleen liittyi vuoden vaihteessa kaksi uutta opiskelijaa. Opiskelijoiden sanojen mukaan pienryhmä työskentely hitsasi uudet opiskelijat nopeasti ryhmään. Kysyessäni näiden uusien opiskelijoiden tunnelmia, he molemmat ajattelivat että pienryhmätyöskentely ja yhdessä tekeminen auttoi heitä kokemaan olonsa osaksi porukkaa. Opiskelijat kokivat myös että teettämäni tehtävä auttoi työskentelyä, moni koki muistojen kanssa työskentelyn arvokkaana kokemuksena. Opiskelijoiden mielestä muistot, niiden jakaminen sekä niiden kanssa työskentely toi heitä lähemmäs ryhmänä. Ryhmätyö koettiin kauttaaltaan positiivisena sekä työskentelyä kannustavana tekijänä. Moni mainitseekin keskustelun aikana, että olivat kokeneet saaneensa toisiltaan paljon tukea sekä ideoita kohtauksiaan tehdessään.

Demoista täytyy mainita, että kurssini aikana työskentelin opiskelijoiden kanssa niin, että heidän päätoimiset opettajansa Mia Kavasto sekä Matti Tolvanen näkivät vain demot, eivät kurssin aikana tehtyä työskentelyä. Demojen jälkeen pidimme lyhyen keskustelun Kavaston ja Tolvasen läsnä ollessa. He olivat erittäin liikuttuneita demoista sekä opiskelijoiden osaamisesta ja tekemisestä. Molemmat olivat erittäin vaikuttuneita demojen tasosta sekä yllättyneet siitä, että olin työskennellyt opiskelijoiden kanssa vasta kokonaisuudessaan kuusi päivää. Nauhoitettu keskustelu opiskelijoiden kanssa pidettiin sen jälkeen kun Kavasto ja Tolvanen olivat antaneet palautteensa ja poistuneet tilasta.

Nauhoitetussa keskustelussa puhuimme opiskelijoiden kanssa siitä, miten he kokivat opettajiltaan saamansa palautteen sekä mitä ajatuksia heillä oli siitä tosiasiaista, että olimme tosiaan työskennelleet vasta niin lyhyen aikaa keskenään. Opiskelijat kokivat absurdina ajatuksena että työskentelymme oli tosiaan kestänyt kokonaisuudessaan vain kuusi päivää. Moni mainitseekin keskustelussa, että he olisivat vikaantuneet kahdesta kolmeen kuukauteen. Opiskelijat arvioivatkin keskustelussa, että osasyynä siihen, miksi yhteinen aikamme ei tunnu niin lyhyeltä johtui siitä, että niin paljon tapahtui näiden päivien aikana. Keskustelumme loppupuolella avasin keskustelun yleiselle tasolle, jotta jokainen, jolla olisi mahdollisesti vielä jotain mistä halusi sanoa tai kysyä saisi siihen tilaisuuden. Keskusteluun nousi riittäminen ja riittämisen tunteen saaminen suhteessa ohjaamiseen. Useampi opiskelijoista mainitsee heidän kokeneen olleensa itselleen lempeämpiä, kun he toimivat ohjaajana verraten siihen, kun he toimivat näyttelijöinä toistensa kohtaauksissa. Opiskelijat pohtivat, kuinka heidän toimiessaan ohjaajan roolissa heidän oli helppo luottaa tekijöihin lavalla ja kuinka heidän oli helpompi sanoa itselleen, että se mitä he näkivät, oli hyvää ja ennen kaikkea riittävää. Moni mainitseekin sen olleen heille mielenkiintoinen oppimisen paikka kun he kokivat tämän ristiriidan itsessään.

Demoihin liittymättömänä aiheena nousi postikorttirinki, jota pidin lähes poikkeuksetta niin päivän aluksi kuin sen loppuksi. Opiskelijat kokivat sen olleen hyvä ja kevyt tapa aloittaa sekä lopettaa kerrat. Moni myös mainitsee, että postikortit tuntuivat alentavan kynnystä sanallistaa, mikäli sillä kerralla oli huono päivä, ilman paineita siitä että se olisi vaikuttanut koko ryhmään. Opiskelijat kokivat että mahdollisuus sanallistaa joka kerralla se, mitä ajatteli tai tunsu matalalla kynnyksellä, oli heidän mielestään

vaikuttanut ryhmään ja ryhmässä tekemiseen positiivisesti. Positiivisena vaikutuksena monen mielestä toimi myös se, että loin opettajana omalla olemiselläni sekä toiminnallani sellaisen ilmapiirin että heidän oli helppo olla tunneillani. Opiskelijat kokivat myös sen positiivisena voimana, että olin demojen ajan koko ajan paikalla sekä käytettävissä ja että minulta sai tulla pyytämään apua tai neuvoa, mikäli sille oli tarve.

3.5.3. *Palautelomake*

Teettämässäni kysymyslomakkeessa on viisi kysymystä ja vapaa kommentti osio, mutta tämän työn kannalta, viimeinen kysymys ja kommenttiosio eivät ole merkittäviä.

Palautelomakkeen tarkoitus oli muistuttaa opiskelijoita kurssini kokonaisuudesta, sisältäen siis kahden ensimmäisen osan kerrat, sekä saada heidät pohtimaan mitä kurssilla oli tehty. Halusin ennen kaikkea tietää ja kuulla mahdollisimman rehellisesti, miten he olivat kurssin kokeneet, miten kertojen välinen yhteys oli heille näyttäytynyt sekä miltä kurssini teema, MINÄ RIITÄN, oli tuntunut. Rehellisen palautteen saamisen takaamiseksi koin anonymiteetin palautelomakkeessa olevan ehdottoman tärkeää.

Teettämäni lomake löytyy tämän työn liitteistä Liite 1.

Palautteesta on nähtävissä, että teettämäni harjoitteet tukivat kutakin opetuskertaa sellaisenaan ja että kerrat yksittäisinä muodostivat heille kokonaisuuden. Opiskelijat toistuvasti nostavat esille miten erilaiset harjoitteet ovat saaneet heidät miettimään omaa näyttelijäntyötään ja että kokevat halua kehittää sitä edelleen. Lisäksi opiskelijat kokevat saaneensa kurssini kautta erilaisen ja rikastavan näkökulman jo heidän aikaisemmin oppimaansa mitä tulee suhteessa näyttelijäntyöhön. Yllätyin positiivisesti siitä, että monen mielestä heidän suhtautumisensa omaan itseensä on kurssini jälkiseurauksena muuttunut positiivisemmaksi tai vähemmän vaativaksi. Moni myös puhuu siitä, kuinka ajatus MINÄ RIITÄN on saanut heidät keskittymään enemmän yksinkertaisiin asioihin ja kuinka ajatus siitä että riittää sellaisena kuin on, on vapauttanut opiskelijaa tekijänä sekä herättänyt kiinnostusta tekemään ja kokeilemaan vapaammin. Tämä oli osa kurssin tavoitetta ja se, että niin moni opiskelija sanallistaa sen palautteessaan, oli hyvällä tavalla yllättävää. Myös turvallinen ilmapiiri kurssin aikana nousee useamman opiskelijan palautteessa esille. Mietin, että opiskelijathan

puhuivat turvallisen tilan luomisesta myös tärkeänä osana näyttelijäntyötä kun keskustelimme näyttelijäntyöstä osana mielipide janaa. Näillä on varmastikin yhteys.

Myös oman osaamisen sekä oman tekemisen rikastuminen sekä vahvistuminen nousevat esiin monessa eri palautteessa. Opiskelijat tuntuvat kokeneen kurssin jälkeen ajattelevansa ja suhtautuvansa sekä omaan tekemiseensä että osaamiseensa eri tavalla, huomattavasti positiivisemmin tai ainakin varmemmin. Tähän liittyy varmasti myös se, että moni mainitsee ajattelevansa ”vähemmän on enemmän” suhteessa näyttelijäntyöhön niin yleisesti kuin osana omaa näyttelijäntyötään. Tällä on mielestäni merkitystä ”päänsisäisen kriitikon” kanssa. Ajattelen että opiskelijat, tiedostaen tai ei, ovat antaneet itselleen enemmän tilaa ja mahdollisuutta kokeilla sekä epäonnistua. Mielestäni he ovat matkalla, ainakin mitä saamaani palautteeseen tulee, kohti vapaampaa tekemistä ja lempeämpää suhtautumista keskeneräisyyttä kohtaan. Moni opiskelija koki saaneensa lisätyökaluja käytännön tekemiseen ja itseluottamusta omaan näyttelijäntyöhönsä. Palautteesta on lisäksi luettavissa, että opiskelijoiden kokemus omasta itsestään on vahvistunut, joka on muutaman kohdalla näkynyt esimerkiksi itsensä vähättelyn vähentymisenä. Päänsisäinen kriitikko mainitaan jälleen palautelomakkeen puolenvälin kohdalla, mutta tällä kertaa enemmänkin niin, että kriitikon ääni on hiljentynyt tai että hänet on opittu hiljentämään.

Palautelomakkeen loppupuolella vahvimmin nousevat esille kaksi asiaa: positiivinen ja kannustava ryhmähenki sekä opettajan suhtautuminen opettamiseen positiivisuuden kautta. Ryhmähenki ja yhdessä työskentely yksilöinä on koettu vastanneiden opiskelijoiden kesken vahvistavana sekä kannustavana tekijänä. Lisäksi opiskelijat mainitsevat huomanneensa opettajan positiivisen suhtautumisen opettamiseen vaikuttaneen myös heidän työskentelyynsä positiivisesti ja kannustavasti. Moni opiskelijoista koki, että heidän jo mainitsemansa turvallinen ja positiivinen tila johtui osittain minun tavastani suhtautua sekä toimia opettajana.

Palautteessa moni vastanneista pohtii aikaa varsinkin kurssin keston suhteen. Eräs opiskelija pohti asiaa seuraavasti: *”Ehkä jotta (kurssin)nimeen, teemaan ja väittämään pääsisi todella sukeltamaan, olisi kurssia pitänyt olla paljon pidempään, mutta toisaalta se on mielestäni niin näyttelijäntyössä kuin elämässä yleensäkin elämänpituinen matka*

– oppia, että on riittävä. Se on vaikea, kivinen ja heittelevä matka, mutta joskus jossain hetkissä sen tajuaa kirkkaasti ja siitä saa paljon voimaa – ”Minä riitän”.” Itsekin olen sitä mieltä, ettei aikaa ollut tarpeeksi, jotta asioihin olisi päästy kunnolla syventymään. Siltä osin kurssi jäi kieltämättä hieman pintaraapaisuksi. Toisaalta ajattelen myös, että tietyssä mielessä rajallinen aika oli hyvä asia, sillä se pakotti minut todella löytämään sen päätarkoituksen, mikä mielestäni oli tärkeää löytää tai ainakin käsitellä. Itsekin ajattelen näyttelijäntyön sekä taiteilijana ja opettajana olemisen juuri matkana. Enkä itse asiassa usko, että se koskaan päättyy tai että sen pitäisikään päättyä. Muistan lukeneeni Pirkka Pekka Peteliuksen haastattelun eräästä aikakauslehdessä, jossa häneltä kysyttiin, vieläkö häntä jännittää esiintyminen vaikka hän on tehnyt sitä jo vuosia. Hän vastasi jotenkin niin, että ajattelee jännittämisen kuuluvan esiintymiseen ja jos hän joskus lakkaa jännittämästä on se hänelle merkki siitä, että esiintyminen tulee lopettaa.

3.6. Reflektioni Minä Riitän – kurssista

Tässä luvussa käyn läpi omaa reflektiotani pitämäni MINÄ RIITÄN -kurssin suhteen. Käyn läpi omia odotuksiani, joita minulla kurssin suhteen oli ja sitä, miten ne toteutuivat. Miten ja missä onnistuin, mitä mahdollisesti tekisin toisin. Pohdin lopuksi myös sitä, mitä opin opettamisesta.

Koen tarpeelliseksi mainita, ettei kurssin kokonaisuus ollut, ainakaan aluksi, sitä mitä olisin halunnut. Alkuperäinen suunnitelmani ja toiveeni oli nimittäin teettää yhtäjaksoinen kurssi, joka olisi toteutunut useampana päivänä samalla viikolla sekä useamman viikon putkeen. Alkuperäinen ajatukseni kurssin suhteen oli teettää jatkuva kurssi, jonka aikana minun olisi helpompi seurata opiskelijoiden kehittymistä oman tekemisensä kanssa. Kurssini aikataulu koki suuria muutoksia lukuvuoden 2021–2022 aikana koronaepidemian takia. Tämän vuoksi en voinut toteuttaa kurssia yhtäjaksoisesti niin kuin olin alun perin ajatellut. Jälkikäteen ajateltuna se, ettei kurssini mennytkään kuten olin alkuun ajatellut, ei itseasiassa ollutkaan niin huono asia. Kurssini toteutui kolmessa osassa. Tämä pakotti, mutta myös mahdollisti ajattelemaan uudestaan kurssini kokonaisuutta. Päädyin toteuttamaan kolme erillistä kokonaisuutta niin, että kukin

kokonaisuuksista olisi itsenäinen kokonaisuus, mutta samalla kokonaisuudet keskenään muodostaisivat yhdessä vielä oman kokonaisuutensa. Toisin sanoen kolme erillistä kokonaisuutta, jotka yhdessä muodostaisivat yhden ison kokonaisuuden.

Tavoitteeni ensimmäisen kokonaisuuden kohdalla oli tutustuttaa ja ohjata opiskelijoita kohti sellaista näyttelijäntyötä, jota itse arvostan ja johon mielestä pitäisi pyrkiä, kuten luvussa 3.3. mainitsen. Tämän huomioon ottaen koen onnistuneeni hyvin. Väitän että opiskelijat saivat hyvän ja ajan määrään nähden tarkankin kuvan siitä, miten näen ja ajattelen näyttelijäntyön. Toisen kokonaisuuden kohdalla taasen halusin, että opiskelijat pääsisivät kokeilemaan jo opittua käytännössä sekä työskentelemään tärkeäksi kokemissaan olosuhteissa, kuten ryhmätyönä. Tämä nousee esille teettämässäni mielipidejanan keskustelussa, jota käsittelen luvussa 3.5.1. tarkemmin.

Kolmas kokonaisuus oli itselleni haastava. Ei niinkään sisällön suhteen vaan enemmänkin sen suhteen, etten alkuun ajatellut sen liittyvän millään tavalla pitämään kurssiin. Kuten aiemmin mainitsin, korona vaikutti aikatauluihin, mutta Helsingin Teatteriakatemia lukujärjestys vaikutti myös siihen, että kurssini jakautui kolmeen kokonaisuuteen. Otin akatemiaan yhteyttä vasta syksyn 2022 alkupuolella, koska olin alun perin hakenut muualle opetusharjoitteluun, mutta se ei toteutunut vähäisen hakijamäärän vuoksi. Tästä syystä olin auttamatta myöhässä mitä tuli muiden koulujen tai linjojen aikatauluihin. Helsingin Teatteriakatemia otti minut vastaan lämpimästi, mutta aikataulut oli jo suunniteltu. Tämän takia minun ja akatemian rehtorin Mia Kavaston piti tehdä aika isoja muokkauksia aikatauluihin ja lukujärjestykseen, jotta kaikki tarvittava saataisiin mahtumaan. Tämä lopulta johti siihen, että sain kurssilleni MINÄ RIITÄN vain tietyn määrän aikaa, koska akatemian opiskelijoilla tuli olla myös muuta opetusta, jonka järjestäminen olisi käytännössä ollut mahdotonta, mikäli olisin pitänyt kurssini yhtäjaksoisena. Kolmas eli viimeinen osa opetusharjoitteluni ei siis olisikaan enää varsinaisesti osa suunnittelemaani kurssia vaan toteuttaisin sen yhteistyössä Mian kanssa, joka ehdotti että tekisimme akatemian opiskelijoiden kanssa Teatterikorkean sekä ylipäätään pääsykokeiden preppauskurssin. Tämä siis siksi, että suurin osa akatemian opiskelijoista ei ollut aikaisemmin ollut vastaavissa pääsykoe- tai koe-esiintymistilaisuuksissa.

Suhtauduin aluksi tähän kolmanteen osaan täysin erillisenä osana, toki siis edelleen osana opetusharjoitteluani, mutta en kokenut sen varsinaisesti liittyvän millään tavalla tähän opinnäytetyöhön tai MINÄ RIITÄN -kurssiin. Käytyäni keskustelija opetusharjoitteluni ohjaavan opettaja Raisa Ekoluoman kanssa olen alkanut ajattelemaan oikeastaan täysin päinvastoin. Oivalsin nimittäin, että pääsykoepreppauskurssi oli ja on ehdottoman tärkeä osa tätä opinnäytetyötä sekä kurssiani MINÄ RIITÄN. Kuten mainitsin, suurimmalla osalla akatemian opiskelijoista ei ollut kokemusta varsinaisista pääsykoetilanteista tai koe-esiintymistilanteista. Nämä ovat kuitenkin sellaisia tilanteita, jotka tulevat vastaan, mikäli aikoo tehdä näyttelijäntyötä ammatikseen. Pääsykoetehtävien kanssa työskennellessämme esiin nousi samalla tavalla riittämisen, uskaltamisen ja itseluottamuksen kysymyksiä, jotka olivat nousseet myös aikaisemmin MINÄ RIITÄN -kurssin aikana. Voisikin sanoa, että pääsykoetehtävien työstäminen oli eri tavalla käytännössä MINÄ RIITÄN teemojen sekä arvojen kanssa työskentelyä kuin mitä olin teettänyt kurssini toisessa kokonaisuudessa. Tällä kertaa opiskelijat olivat enemmän vastuussa työskentelystä ja minun tehtäväni oli enemmänkin katsoa sivusta ja antaa palautetta siitä mitä opiskelijat tekivät.

Omaa työpäiväkirjaa selatessani löydän useamman merkinnän siitä, että opiskelijoiden oli huomattavasti haastavampaa luottaa itseensä tai omaan tekemiseensä kun kyseessä oli ulkopuolisen tahon teettämät tehtävät. Lisäpainetta toi tieto siitä, että jokaista hakijaa tulisi seuraamaan teatteri- ja näyttelijäntyön ammattilaisista koostuva raati. Moni opiskelijoista mainitsi myös, että etukäteen tieto siitä, kuinka monta hakijaa kyseisissä pääsykokeissa olisi ja se miten moni otettaisiin sisään, tuntui ahdistavalta. Useampi koki myös pääsykokeiden monivaiheisuuden tuntuvan täysin ylitsepääsemättömältä asialta. Eniten keskustelua on työpäiväkirjani mukaan herättänyt monologitehtävä. Hakijoilla oli kolme vaihtoehtoa tekstin suhteen, joka piti opetella ja olla valmis esittämään. Tekstit olivat kukin omalla tavallaan haastavia siinä suhteessa, että kunkin tekstin pystyi tulkitsemaan monella eri tavalla, joka vaikeutti sen harjoittelua. Kysymys siitä, mikä olisi oikea valinta ja mistä sen voisi tietää, nousi usein esille tekstejä tutkiessamme. Näissä keskusteluissa koin tehtäväkseni muistuttaa opiskelijoita siitä, ettei oikeaa vastausta varmasti ollut olemassakaan tai jos oli, se olisi se vastaus, jonka he keksisivät. Tekstit oli nimittäin varmastikin valittu juuri siitä syystä, että ne olivat

monitulkintaisia. Tällöin oli jokaisen opiskelijan itse löydettävä itselleen sopiva vastaus ja pysyä siinä. Toisin sanoen luottaa itseensä, luottaa omaan tekemiseensä sekä omaan intuitioonsa. Muistaa mitä MINÄ RIITÄN tarkoittaa.

Kun mietin, mitä muokkaisin tai mitä tekisin toisin, ensimmäisenä tulee mieleen ajankäyttö. Koen etten suunnitella osannut hahmottaa, kuinka paljon aikaa kullekin harjoitteelle tulisi varata. Valitettavan usein, siis omasta mielestäni, koin että aikaa olisi tarvittu enemmän ja että joihinkin harjoitteisiin tai tehtäviin ei voinut käyttää niin paljon aikaa kuin olisin ehkä halunnut. Olen kuitenkin sitä mieltä, ettei opetuskertoja kannata suunnitella liian tarkaksi aikataulun tai keston suhteen, sillä joistain tehtävistä tai harjoitteista saattaa nousta keskustelua, jonka ohittaminen on mielestäni iso virhe opettajalta. Tietty jousto suunnittelussa on hyvästä, mutta kuitenkin niin ettei keskustelun puuttuessa tai sen ollessa vähäisempää jäisi koulupäivään suuria aukkoja. Onkin varalta hyvä olla muutama lisäharjoite tai tehtävä mielessä, mitkä sopivat päivän teemaan. Toiseksi ajattelen että olisin halunnut käyttää kurssiini muutaman päivän lisää. Olen silti tyytyväinen kurssiini kokonaisuutena, varsinkin kun ottaa huomioon tämän kurssin olleen ensimmäinen näyttelijäntyön opettamista sisältävä kurssi, jota olen koskaan pitänyt. Aikaisemmin olen opettanut lähes pelkästään fyysistä ilmaisua tai näyttämöväkivaltaa ja vaikka koenkin niiden molempien palvelevan näyttelijäntyötä, ne ovat kuitenkin vain osa kokonaisvaltaisesta ilmaisusta sekä näyttelijäntyöstä. Kolmanneksi ajattelen että olisin voinut hyödyntää kotitehtävien antoa paljon enemmän kurssini aikana osana opetusta. Toki joitain kotitehtäviä oli kurssin aikana, mutta suurin osa työskentelystä ja tehtävistä tapahtui opetuksen aikana. En koe että se varsinaisesti olisi virhe, mutta näin jälkikäteen on pakko kyseenalaistaa oma toimintani siinä mielessä, ettei kotitehtäviä ollut juurikaan.

Työpäiväkirjassani olen pohtinut itseni kehittämää käsitystä ”kuolleesta ajasta”, jolla tarkoitan aikaa opetuksen ja koulun ulkopuolella. Vapaa aika lienee synonyymi tälle. ”Kuollut aika” on työpäiväkirjani mukaan sellaista aikaa, jolloin opettaja ei voi olla vastuussa siitä, että opiskelija oppii. Olen sanallistanut itselleni että koen vastuun opettajana opiskelijoiden oppimisesta, mitä taas en voi tehdä jos en ole heidän kanssaan tekemisissä. Kuulostaa siltä että haluaisin vahtia opiskelijoitani koko ajan mikä, pakko sanoa, kuulostaa aika ahdistavalta opiskelijoiden näkökulmasta. Luulenkin kyseessä

olevan opettajan kokemattomuus, joka heijastuu epävarmuutena siihen, mitä opettajana olin tekemässä. On totta että tunnilla minulla on mahdollisuus vaikuttaa opiskelijoiden ajatteluun teettämieni harjoitteiden ja valitsemieni teemojen kautta. Tosin, riippumatta siitä kuinka hyvin harjoitteet tai teemat suunnittelen, saattavat ne silti johtaa johonkin sellaiseen, johon en osannut varautua. Enkä voisikaan varautua, sillä enhän minä tiedä, mitä opiskelijoiden elämässä tapahtuu. Tai ajatus siitä että voisin jotenkin etukäteen tietää, jokaisen opiskelijan kohdalla, miten he reagoisivat siihen mitä sanon tai mitä ollaan tekemässä ja koko ajan on rehellisesti sanottuna mahdotonta sekä typerää. Siinä on ehdottomasti ollut yksi suurimmista oppimisen kokemuksistani opettajana. Luottaa siihen, että opiskelijat kuuntelevat minua ja että kukin heistä tekee sen työn oman tekemisensä sekä osaamisensa suhteen kuin pystyy. Se riittää. Tärkeää on minun opettajana olla hereillä opettamastani ryhmästä niin kokonaisuutena kuin yksilöinä parhaan osaamiseni mukaan. Luottaa omiin ideoihini, omaan osaamiseeni ja saada myös itseni uskomaan siihen, että riitän sellaisena kuin olen.

Mitä siis opin opettamisesta? Ajankäyttö on ollut suuri tekijä mutta ehdottomasti myös itseluottamus opettajana on kasvanut. Minun oli alkuun todella vaikeaa luottaa itseeni opettajana ja epäilin jatkuvasti kaikkea, mitä sanoin. Jo ennen ensimmäisiä opetuskertoja minua varjosti niin suuri epäonnistumisen pelko, etten meinannut saada rauhaa omalta päänsisäiseltä kriitikoltani tämän huutaessa minulle jatkuvasti, että tulisin epäonnistumaan. Tässä piilee myös todella suuri oppimisen hetki, nimittäin mitä tulee onnistumiseen ja epäonnistumiseen. Kuten sanoin, mielestäni on tärkeää opettajana nähdä ja osata kohdella opettamaansa ryhmää niin ryhmänä kuin yksilöinäkin. Minun on ollut erittäin vaikea opetella ajattelemaan, että suhtautuisin jokaiseen päivään ja kertaan kun opetan, omana yksittäisenä kertanaan. Minulla on suunnitelma, jota menen toteuttamaan opiskelijoiden kanssa. Olen etukäteen päättänyt, mitä teemme ja missä järjestyksessä sekä mitä niillä päätöksilläni ajan takaa tai miten tekemäni valinnat ovat suhteessa sen viikon tai kurssin pääteemaan. Tämän jälkeen minun tulisi olla avoin työskentelyssäni, kuunnella ja katsoa, mitä tapahtuu sekä vastata niihin kysymyksiin, jotka mahdollisesti nousevat. Yrittää parhaani kuitenkin asettamatta itselleni liikaa paineita olla täydellinen.

Täydellisyys on erittäin suuri ristiriita mitä opettamiseen tulee. Mikä on täydellinen opettaja? Sellainen, joka tekee työnsä hyvin, helppo vastaus. Mutta mitä taas tarkoittaa ”tehdä työnsä hyvin”? Se onkin vaikeampi sanoa. Itseeni eniten vaikuttaneet teatterin- ja näyttelijäntyön opettajat ovat olleet avoimia oman osaamisensa ja varsinkin oman taustansa suhteen. Tällä tarkoitan siis sitä, että he ovat selvästi puhuneet sekä opettaneet omasta osaamisestaan sekä kertyneestä ammattitaidostaan käsin, mutta jotka ovat samalla myös avoimesti myöntäneet, että se mitä he opettavat on heidän mielestään tärkeää ja että toinen ammattilainen saattaisi sanoa vastaan tai olla eri mieltä. Tämä juuri on teatterin ja näyttelijäntyön tai ylipäätään taiteen opettamisessa tärkeää. Ei ole olemassakaan yhtä oikeaa vastausta mihinkään. Kukin meistä oppii asiat jollain tavalla, me tulemme eri koulukunnista ja erilaisten opettajien sekä koulujen vaikutuksesta. Jokaisella meistä on oma tapamme ajatella sekä hahmottaa samoja asioita. Siksi tärkeää onkin opettajana hahmottaa omaa osaamistaan, omaa koulutustaan ja tarkentaa itselleen se, mikä siinä on itselleen tärkeää. Miksi se on tärkeää viedä eteenpäin ja miten sitä aikoo eteenpäin viedä. Siinä se.

Uskallan väittää että olen paremmin alkanut saamaan omaa päänsisäistä kriitikkoani hiljaisemmaksi mitä epäonnistumiseen tulee. Ylipäätään koen suhtautuvani opettajan työhön enemmän matkana jonnekin kuin aktiivisena tavoitteluna kohti jotain tiettyä päämäärää tai tavoitetta. Olen myös miettinyt, että jos vaadin ja oletan opiskelijoiltani uskallusta olla avoimia, luottaa itseensä sekä opetella uskomaan, että he riittävät sellaisina kuin ovat, olisi aika epäreilua, jos en itse tekisi omalla kohdallani samoin. En kuitenkaan väitä opiskelijoille enkä itselleni, että onnistuisin vaatimuksessani itsekään aina, mutta sillä ei ole niin paljon merkitystä kuin sillä, että haluan aktiivisesti yrittää ja työskennellä sen eteen.

Ajatus MINÄ RIITÄN on tai ainakin voi olla joskus aika hankala sekä vaativa, vaikka näin kirjoitettuna se vaikuttaa erittäin helpolta ja yksinkertaiselta. Vaatii kuitenkin töitä, yrittämistä sekä epäonnistumista löytää tapa tai keino, jolla siihen pystyy. Mikä siitä tekee vaikean, on että sitä on tehtävä jatkuvasti, kerta toisensa jälkeen. Jos liikaa tottuu yhteen löytämäänsä keinoon, sokeutuu itselleen ja kehitys pysähtyy. Jos taas liian paljon yrittää löytää jotain uutta, eikä osaa pysähtyä sen äärelle mikä voisi toimia, on lähes mahdotonta päästä eteenpäin kehityksessä. Jatkuva uuden löytäminen ei anna

mahdollisuutta käyttää aikaa sille, mitä matkalla on jo löytynyt. Yliopiston lehtori Riku Saastamoinen sanoi eräällä oppitunnilla, että suostumus on jatkuvaa neuvottelua. Samalla tavalla koen MINÄ RIITÄN suhteen. Kuten aikaisemmin sanoin, kyse ei olekaan päämäärästä tai jonkin saavuttamisesta vaan enemmänkin matkasta.

Kaiken kaikkiaan ajattelen, että mitä saamaani palautteeseen pitämästäni kurssista tulee, uskallan sanoa että saavutin suurimmalta osin sen mihin MINÄ RIITÄN -kurssilla pyrinkin. Opiskelijoiden oma osaaminen kehittyi ja annoin heille työkaluja sen kanssa työskentelyyn myös jatkossa.

4. POHDINTAA JOHDANNON KYSYMYSTEN ÄÄRELLÄ

Tässä luvussa palaan johdannossa esittämiini kysymyksiin pohtien niitä ja avaten, mitä ajattelen niistä nyt kirjoitusprosessin loppupuolella.

Mitä kaikkea kuuluu näyttelijäntyöhön?

Mukailen sanoja, jotka minulle on sanottu: näyttelijä on se, joka tekee näyttelijäntyön. Lisäyksenä tähän sanoisin myös, että näyttelijän työ on uskoa kaikkeen siihen, mitä tekee ja sanoo lavalla, koko ajan. Mikäli tämä on mahdotonta, näyttelijän tulee ainakin näyttellä uskovansa, sillä mikäli näyttelijä ei usko siihen mitä tekee ja sanoo, ei hän voi myöskään olettaa katsojan uskovan sitä. Tämä kieltämättä saa näyttelijäntyön kuulostamaan aika yksinäiseltä työltä, kun vertaa Helsingin Teatteriakatemiaan opiskelijoiden kanssa käymääni keskusteluun koskien näyttelijäntyötä, jossa yksi vahvimmin esiinnousseista teemoista oli yhteistyö ja ryhmässä tekeminen. En lähde arvottamaan näitä kahta näkemystä suhteessa toisiinsa, sillä en koe sitä merkittäväksi. Tapoja nähdä, kokea ja tehdä näyttelijäntyötä on jotakuinkin yhtä monta tapaa kuin on tekijääkin. Mietin kuitenkin näiden täysin vastakkaisten lähestymistapojen vaikutusta yksilöön.

Miettiessäni omia opiskeluaikoja näyttelijäntyön parissa oli pääpaino nimenomaan yksilön osaamisessa ja onnistumisessa. Avainsanoiksi nimeäisin onnistumisen ja osaamisen lisäksi kilpailun sekä paremmuuden. Jos ei onnistunut, ei ollut tarpeeksi hyvä. Oli pyrittävä olemaan koko ajan jotain enemmän, jotenkin parempi, onnistua kerta kerralta enemmän samalla kuitenkin saamatta siihen varsinaisesti neuvoja että miten. Vinkkejä annettiin sekä useampi eri näkökulma että ”tee juuri näin niin onnistut” mutta neuvoja tai apua siinä, kuinka niitä käyttää tai kuinka olla välittämättä siitä tosiasiaista, että nämä näkökulmat olivat usein ristiriidassa toistensa kanssa ei tullut. Opiskelijana jäin yksin kipuiluni kanssa. Jos en ymmärtänyt, oli oma vikani ja jäin auttamatta muiden kanssaopiskelijoideni jalkoihin. Muistan olleeni usein turhautunut, eksynyt ja vihainen niille opiskelijoille, jotka olivat opettajien puolesta merkitty paremmiksi kuin minä. Oli raivostuttavaa kun en tiennyt miksi epäonnistuin ja yrittäessäni tehdä samaa kuin ne ”paremmat”, sain yleensä vielä kriittisempää palautetta

kuin aikaisemmin. Muistan myös keskittyneeni enemmän niihin osa-alueisiin, joissa taas itse olin ”parempi” kuin muut. Yritin hioa mahdollisimman tarkaksi sen, mitä tein ja miten, josta opettaja merkitsi minut ”paremmaksi”. Mieleeni tulee tähtinäyttelijäkultti, siis jonkun yksilön silmitön ihailu ja arvostus. Kun joku nostetaan kykyjensä vuoksi jalustalle muiden yläpuolelle. Miten paljon pahaa tekee ihmiselle se, että hänet asetetaan toisten yläpuolelle, varsinkin silloin kun hänet, syystä tai toisesta, otetaan samaiselta jalustalta alas. Henkilö ei välttämättä ole tehnyt mitään väärää tai pahaa, ainakaan omasta mielestään. Hän vain teki sen mitä tähänkin asti, sitä mistä kuvitteli muiden pitävän mutta itse täysin ymmärtämättä, miksi siitä pidettiin. Ikään kuin sirkuseläin tekee temppuja namun toivossa.

Itse ajattelen teatterin ja näyttelijäntyön olevan ryhmäpeliä. Toki yksilöt voivat olla eritasoisia keskenään, onhan esimerkiksi urheilujoukkueissakin pelaajia, joilla on joitain sellaisia kykyjä mitä toisilla ei ole. Silti joukkue on kokonaisuus. Yksilön onnistumisilla joukkue ei menesty, vaan vain silloin, kun he pelaavat yhdessä samaa peliä. Joukkueen jäsenten tulee tukea toisiaan, jotta onnistumisia tulee. Palatakseni urheiluvertauksiin, jalkapallojoukkue tekee yhdessä töitä voittaakseen ottelun, mutta samaan aikaan yksi joukkueen jäsen on lopulta se, joka tekee voittomaalin. Sama on teatterissa. Olen tässä työssä useaan otteeseen puhunut siitä, kuinka näyttelijän tulee olla läsnä tilanteessa, sanoa repliikeillään se mitä todella tarkoittaa sekä kuunnella, mitä hänelle sanotaan, jonka jälkeen reagoi aidosti siihen, mitä sanottu asia saa hänessä aikaan. Jos miettii antamiani urheiluvertauksia ja niiden kääntymistä teatteriin, otetaan esimerkiksi vaikkapa Romeo ja Julia. Mainittu pari ovat kyseisen näytelmän päähahmoja. Heidän tarinansa olisi kuitenkin kovin erilainen jos kaikki muut hahmot ja näiden muiden hahmojen tarinat otettaisiin kokonaan pois esityksestä. En tarkoita ettei tarinaa voisi kertoa vain tuolla kaksikolla, mutta uskallan väittää, että tarinasta saa elävemmän sekä kokonaisemman, mikäli koko näyttelijäjoukkuetta käytetään tarinan kertomiseen. Joten, mitä kaikkea sitten kuuluu näyttelijäntyöhön? Sanoisin että siihen kuuluu tiimissä pelaaminen ja oleminen läsnä osana tiimiä, samalla kuitenkin harjoittaen omaa osaamistaan. Se on yksilönä olemista osana kokonaisuutta, hahmottaen sekä joukkueensa että omat vahvuutensa. Se on muiden joukkueen jäsenten tukemista omalla tekemisellään ja omalla osaamisellaan, luottaen siihen että joukkueoverit tukevat sinua heidän tekemisellään sekä osaamisellaan. Se on tietämistä, ettei ole itseltä pois toisten

onnistuessa ja samalla rohkeutta sekä itsevarmuutta ottaa yksilösuoriutumisen paikka, kun sellainen sinulle tarjoutuu.

Mikä on hyvä näyttelijä?

”Hyvä näyttelijä on enemmänkin hyvä ihminen.” Tämä lainaus on eräältä Helsingin Teatteriakatemian opiskelijalta saamastani anonyymistä palautteesta, joka mielestäni hyvin kiteyttää vastauksen tähän kysymykseen. Tässä työssä olen aikaisemminkin puhunut siitä, että näyttelijäntyö on mielestäni itsensä kanssa sekä itsensä kautta työskentelyä. Lisäksi kävin läpi edellisen kysymyksen pohdinnassa sitä, mikä kaikki kuuluu näyttelijäntyöhön. Näiden pohjalta ajattelen, että hyvä näyttelijä on enemmänkin hyvä ihminen, kuten eräs opiskelijoista Akatemialla oli osuvasti sanonut. On eri asia pyrkiä olemaan hyvä niin, että sen tekee muiden ihmisten kustannuksella kuin pyrkiä olemaan hyvä niin, että myös muut voivat olla hyviä. Ylipäätään sana ”hyvä” on problemaattinen, sillä miten kukaan missään voi määritellä mikä on universaalisti ”hyvää”? Ei voi, en ainakaan suostu uskomaan. ”Hyvä” on, tai ainakin väitän niin, määrittelijästä kiinni. On tietenkin asioita, jotka monet kokevat hyväksi, jopa globaalillakin tasolla, kuten vaikkapa maapallon lämpenemisen pysäyttämisen. Mutta yhtä lailla on ”hyviä” asioita, jotka koskevat pienempää ihmisjoukkoa, jopa yksilön tasolle asti olevia ”hyviä” jotka eivät resonoi kenessäkään toisessa ihmisessä. Mielenkiintoista on myös huomio, että vastaukset kysymykseen hyvästä näyttelijästä suuntautuvat enemmän inhimillisyyteen kuin esiintymiseen tai näyttelijäntyöhön. Mielestäni on mielenkiintoista myös se, että samaan aikaan kun Helsingin Teatteriakatemian opiskelijat kokivat olevansa kesken matkallaan näyttelijäksi ja kokivat myös vahvasti, etteivät voineet hyvällä omallatunnolla kutsua itseään näyttelijöiksi. Kuitenkin he myös määrittelivät ”hyvän näyttelijän” olevan hyvä ihminen, millä taas ei oikeastaan ole itse näyttelijäntyön kanssa mitään tekemistä.

Akatemian opiskelijat muodostivat kokonaisen ja toisiaan vahvasti tukevan ryhmän, johon oli ulkopuolisena opettajana helppo astua mukaan. Opiskelijat kannustivat toisiaan sekä olivat toistensa tukena. He olivat hyviä ihmisiä toisilleen enkä voi olla miettimättä, että heidän määritelmien mukaan heidän olivat myös hyviä näyttelijöitä. Harmittaa että havahduin tähän ajatukseen vasta näin paljon myöhemmin, sillä olisi ollut mielenkiintoista keskustella heidän kanssaan tästä. Toisaalta ajattelen, että

opiskelijat näkivät näyttelijän selvästikin enemmän näyttelijäntyön kautta vaikka kokivat ”hyvän näyttelijän” olevankin oikeastaan enemmänkin hyvä ihminen.

Mikä tekee hyvän näyttelijän? Onko sellaista olemassakaan?

Käydessämme Helsingin Teatteriakatemian opiskelijoiden kanssa keskustelua osana mielipidejanaa, eräs väittäjä oli ”näyttelijäntyö on jokaisen näyttelijän itse määriteltävissä”. Kävimme pitkän keskustelun aiheesta ja opiskelijat olivat hyvin tasaisesti jakautuneet samaa mieltä – eri mieltä päätyjen välille. Päädyimme lopulta ajatukseen, että kyllä se on jokaisen tekijän itse määriteltävissä vaikkakaan samalla kukaan tekijä ei voi välttyä siltä, ettei jollakulla toisella olisi tekijän näyttelijäntyöstä omaa mielipidettään tai määritelmää. Toisin sanoen minun tulee itse määrittellä mitä ja minkälaista on minun näyttelijäntyöni. Mitä siihen kuuluu ja mitä ei. Kuitenkin en voi välttyä siltä, ettei joku toinen voisi väittää siihen kuuluvan jotain sellaista, jota en itse siihen määrittäisi. Eli loppujen lopuksi hyvän näyttelijän tekee hän itse. Tosin sillä poikkeuksella, miten hän sen tekee ja että onko hän myös muiden mielestä hyvä. Tällä siis tarkoitan pohdintaa, jonka kävin edellisen kysymyksen kanssa. Jos yksilö on mielestään hyvä näyttelijä, mutta saavuttaa tämän mystisen hyvyuden muiden kustannuksella, on todennäköistä, ettei kovin moni muu tämän yksilön lisäksi koe yksilöä hyvänä. Toki voi olla niitä, jotka siitä huolimatta määrittävät yksilön hyväksi. Onko hyvää näyttelijää sitten olemassakaan? On ja ei. Kuten edellisessä pohdinnassa sanoitan, ei ole olemassa mitään yhteistä hyvää. Kuitenkin samalla kukin voi itse olla sitä mieltä että on. Mikä sitten on hyvä? Ehkä tarkempi kysymys voisikin olla, mikä määrittää hyvän.

Mitä opettajana voisin tehdä, että saisin oppilaat luottamaan omaan osaamiseensa?

Tätä olen pyrkinyt hahmottamaan MINÄ RIITÄN -praktiikassanikin. Koen opettajana tehtäväni olevan sellaisen ympäristön luominen opiskelijoille, että heidän olisi mahdollista luottaa itseensä sekä omaan osaamiseensa. Lähestyn opettamista positiivisen suhtautumisen kautta ja minulle on tärkeää painottaa, ettei opiskelu ole kilpailullista. En halua että opiskelijat kokevat toistensa onnistumisen jonain sellaisena, mikä olisi heiltä pois tai että he suhtautuisivat toistensa osaamiseen uhkana. Haluan nähdä ja kohdata jokaisen opiskelijan yksilönä, nähdä millaisia ihmisiä, tekijöitä ja

persoonia he ovat. Haluan että he tukevat toisiaan. Opettajana haluan myös sanoittaa, ettei ole olemassa mitään yhtä oikeaa vastausta tai yhtä oikeaa tapaa tehdä. Tärkeintä onkin mielestäni, että he löytävät itsestään ja itsensä kautta sen, keitä he ovat näyttelijöinä. Hahmottavat oman itsensä, omat kokemuksensa ja oman osaamisensa sekä työskentelevät itseään varten muiden tuella ja antavat samalla muille oman tukensa.

Mitä on oma osaaminen?

Oma osaaminen muodostuu osista. Yksilöllä on oma kokemustausta, jolla tarkoitan elettyä ja koettua elämää. Tarkoitan kaikkia niitä kokemuksia, joita elämän varrella on tullut. Näissä täytyy myös muistaa, ettei vähättele tai suhtaudu arvottavasti siihen, miten minkäkin asian on kokenut, vaan vaalii sitä. Tällä tarkoitan vaikkapa sitä, että toiselle lemmikin kuolema on musertava kokemus ja taas toiselle ei niinkään. Eikä siinä ole mitään väärää.

Seuraavana osana näen yksilön kokemuksen esiintymisestä ja esillä olosta. Tällä tarkoitan esiintymistä ja esillä oloa sanatakkasti esiintymisenä, ihmisten edessä vaikkapa kesäteatterissa. Luen kuitenkin esiintymiseksi ja esillä oloksi myös ne tilanteet, joissa on ollut ihmisten edessä arjessa, kuten vaikka serkun lakkiaisissa esittämä laulunumero tai työpaikalla asiakkaiden neuvominen. Ajattelen esiintymisen ja esillä olon olevan jotain sellaista, joka tulee myös ihmiselämän arjessa vastaan, eikä se siis ole mikään vain teatteriin tai näyttelijäntyöhön kuuluva asia.

Viimeinen osa on opettelua nähdä sekä käsittää näitä edellä mainitsemiani osia osana näyttelijäntyötä ja esiintymistä. Tämä toki vaatii uudelleen ajattelua sekä myös hyväksymistä, ettei se että olet uskaltanut esiintyä serkkusi lakkiaisissa, ole vain jokin pieni juttu tai ”vain laulunumero” vaan se on esiintymiskokemusta. Olit esillä, muiden edessä ja esiinnyit heille. Toisin sanoen sinulla on siis jo kokemusta siitä, mitä esiintyminen eli näyttelijäntyö on.

Miten saada itsensä uskomaan, että riittää sellaisena kuin on?

Opiskellessani Kokkolassa muistan erään opettajan sanoneen jotenkin niin, että sinä itse olet itsesi pahin vihollinen. Allekirjoitan tämän ajatuksen kyllä täysin, sillä on niin

helppoa sanoa itselleen, ettei ole tarpeeksi hyvä jossain tai että ei onnistunut jossain niin hyvin kuin olisi voinut. Se että riittää itselleen sellaisena kuin on, on vaikea ja haastava ajatus. Sitä on myös vaikeaa toteuttaa. Välillä siinä onnistuu, joskus jopa useamman kerran putkeenkin mutta loputonta onnistumisen suoraa on mahdotonta pitää yllä. Ajattelenkin riittämisen ajattelun enemmän matkana kuin päämääränä, sillä on eri asia epäonnistua kerran ja lakata yrittämästä kuin epäonnistua ja yrittää uudelleen. Sitä paitsi ihmisen selviytymisen kannalta lajina on ollut korvaamattoman tärkeää, että olemme erehtyneet ja yrittäneet uudelleen. Sitä sanotaan oppimiseksi. Virheitä tai mokia tai epäonnistumisia ei pidä pelätä tai vältellä. Väittäisin jopa että mitä enemmän käyttää aikaa ja energiaa epäonnistumisten välttelemiseen, sitä enemmän niitä tulee, ainakin itsensä mielestä. Konkreettisempi vastaus kysymykseen voisikin olla, että jatkamalla kokeilemista. Yrittäen yhä uudestaan, oppien virheistään. Pyrkien hyväksymään että epäonnistuminen on välttämätön osa onnistumista. Sitä paitsi epäonnistuminen voi luoda jotain sellaista, jota ei onnistuessaan olisi tullut välttämättä koskaan vastaan. Eikös penisilliini esimerkiksi ollut virhe?

Kenelle pitää riittää?

Isäni aina sanoi minulle ollessani nuori, että itseään pitää pystyä peilistä silmiin katsomaan. Jos ei pystyisi, tiesi että oli tehnyt jotain, mitä ei olisi pitänyt. Se piti myöntää itselleen ja korjata tilanne. Eräs näyttelijäntyön opettajani sanoi minulle ja muille näyttelijäntyön opiskelijoille usein, että ensimmäinen ihminen kenen hyvinvoinnista meidän tulee olla huolissamme, on se, joka meitä katsoo peilistä silmiin.

Mielestäni yksilön, ihmisen, tulee riittää itselleen. Tai kuten sanoin aikaisemmin, ainakin pyrkiä riittämään itselleen. Elämää tai mitään osaa siitä ei mielestäni pitäisi tehdä kenellekään toiselle tai kenenkään toisen vuoksi. Sillä niin kauan kuin elää jollekin toiselle, ei elä itselleen. Ja jos ei elä itselleen, se tekee mielestäni elämästä tyhjää ja merkityksetöntä. Loppujen lopuksi jokainen meistä on vastuussa itsestään. Jos emme voi hyvin tai emme huolehdi itse itsestämme, emme voi myöskään olla auki muille tai huolehtia muista tai auttaa muita.

5. AJATUKSIA OPINNOISTA, TULEVASTA SEKÄ ITSESTÄ

Tässä luvussa pohdin ja sanallistan ajatuksiani teatteriopettajan maisteriopinnoista; mitä opiskelu Teatterikorkeakoulussa on minulle merkinnyt, ja mitä ajattelen itsestäni suhteessa maisteriopintojen alkuun. Lisäksi mietin tulevaisuuttani teatteriopettajana sekä sitä, mihin aion keskittyä seuraavaksi. Lopuksi pohdin opinnäytekirjoitus prosessia sekä sitä, mitä olen prosessin aikana ajatellut, kokenut ja oivaltanut.

Se, että minut hyväksyttiin maisteriopiskelijaksi Teatterikorkeakouluun, oli siunaus valepuvussa. Pitkäaikainen haaveeni toteutui saadessani hyväksyvän päätöksen mutta en ollut varautunut siihen, mitä kaikkea tämä hyväksyvä päätös toi tullessaan. Ensimmäisen vuoden syksyllä minut valtasi voimakas tunne siitä, etten kuulu tähän kouluun. Tunsin olevani huijari sekä kannoin valtavaa syyllisyyttä siitä, että olin vienyt todennäköisesti jonkun huomattavasti itseäni paremman hakijan paikan yhdessä arvostetuimmassa koulussa mitä taidealalla Suomessa on. Olihan minulla kokemusta taiteen tekijänä ja teatteri-ilmaisun ohjaajan pätevyys, ei sillä, mutta siitä huolimatta olin pitkään hyvin varma siitä että minun kohdallani hakijoita arvioidessa tehty erehdys. Varmuus omaa ajatteluaani ja omia mielipiteitäni kohtaan kuitenkin kasvoi näiden kahden vuoden aikana valtavasti, josta osa johtuu ehdottomasti huikeista opettajista. Kiitos Riku ja Irene!

Kuitenkin, koen että yhtä lailla suuri vaikutus omaan varmuuteeni tuli käytännöstä. Kerta kerralta kun huomasin että omaa ajatteluaani ei vain kuunneltu vaan otettiin vakavasti, loi vahvan pohjan sille että aloin itse uskoa omaan ajatteluuni uudestaan. Jos minun pitäisi sanallistaa omaa ajatteluaani suhteessa omaan osaamiseeni ja omaan ammattitaitooni, sanoisin että olen näiden kahden vuoden aikana uudelleen oppinut, että kyse ei ole päämäärästä vaan matkasta. Siitä, mitä oppii ja miten oppimaansa suhteuttaa sekä soveltaa käytäntöön. Tässä työssä saatan hetkittäin kuulostaa siltä, että haluaisin löytää pysyviä tai konkreettisia vastauksia asioihin. Myönnettäköön, osittain haluankin. Vaikka taiteen yksi hienous onkin siinä, ettei ole vain yhtä tapaa tehdä sitä, hetkittäin opintojeni aikana olen huomannut kaipaavani jotakin selkeää asiaa, joka olisi vain jotain eikä mitään muuta.

Tällä hetkellä ajattelen, että tärkeämpää onkin kuitenkin se, mikä minulle on omassa työssäni tällä hetkellä se, mitä haluan tehdä ja miksi. Mihin minä pyrin omalla osaamisellani, omalla opettamisellani sekä miksi. Kulkea matkaani eteenpäin ja katsoa, mihin menen seuraavaksi ja mitä siellä kohtaan. Ennen Teatterikorkeakouluun pyrkimistä oli opettaminen ollut minulle jo pitkään tähtäimessä. Ajatus siitä, että voisin jakaa omaa osaamistani ja auttaa muita matkalla kohti omaa taiteilijuutta kiehtoi ja inspiroi minua suuresti. Suurin tekijä oli ehdottomasti omat kokemukseni näyttelijäntyön opiskelijana, jolloin sain oman pohjani ja minua inspiroivat opettajat ovat auttaneet minua löytämään oman polkuni siihen missä olen nyt. Samalla tavalla koin ja koen edelleen, koen että on minun paikkani auttaa seuraavia löytämään oman polkunsa.

Suoritin molemmat opetusharjoittelut eri kansanopistoissa näyttelijäntyön opiskelijoiden kanssa. Opetin sekä näyttelijäntyötä että fyysistä teatteria molemmissa harjoitteluissa, samalla hahmottaen sitä, mikä olisi minun tapani opettaa. Millainen taidepedagogi minä olen. Mikä olisi minun pedagogiikkani. MINÄ RIITÄN on tämänhetkisen ymmärrykseni ja osaamiseni kulminoituma, jonka olen tässä työssä parhaani mukaan sanallistanut. Se on, miksi minusta on tärkeää opettaa näyttelijäntyötä valitsemallani tavalla ja jotain sellaista, jota minä haluan vilpittömästi viedä eteenpäin. Se on kuitenkin vielä hahmottumassa ja muovautumassa, tämä työ oli kuitenkin ensimmäinen käytännössä tehty kokeilu ja ehdotus siitä, miten se voisi ilmetä ja mitä pitää sisällään.

Luulen että juuri siitä syystä koen vahvasti tarvitsevani käytäntöä nyt koulun jälkeen, sillä ajattelen että käytäntö auttaa minua jatkossa muokkaamaan sekä tarkentamaan sitä, mitä MINÄ RIITÄN todella on ja voi olla. Tuntuu siltä, että tämä työ ja nämä opinnot Teatterikorkeakoulussa ovat aloittaneet jotain sellaista, jota minun tulee nyt jatkaa. Jotain sellaista, jota minä ehdottomasti haluankin jatkaa. Mitä käytännössä tekemiseen tulee, aloitin syksyllä 2022 työt eräässä kansanopistossa näyttelijäntyön vastuupettajana. Toisin sanoen, minulle avautui mahdollisuus päästä käytännössä soveltamaan MINÄ RIITÄN pedagogiikkaa.

Ajatellessani sitä versiota itsestäni, joka olin tullessani ensimmäisen kerran Teatterikorkeakouluun ja sitä versiota, joka tätä työtä kirjoittaa, ero näiden kahden välillä ei ehkä ole massiivinen mutta se on huomattava. Olen alkanut huomaamaan arjessa, miten esimerkiksi ajatteluni on muuttunut näiden kahden vuoden aikana tarkemmaksi ja syvemmäksi. Olen huomannut kiinnostuvani asioista monipuolisemmin ja herkemmin kuin aikaisemmin. Tuntuu että olen saanut ajan kanssa tarkemmin sekä perusteellisemmin hahmottaa sitä, kuka olen taiteilijana, opettajana sekä ihmisenä. Lisäksi koen että koulun aikana tehdyt opetusharjoittelut ovat antaneet minulle opettajana paljon varmuutta suhteessa omaan tekemiseen, omaan osaamiseen sekä omaan ajatteluun.

Nyt sinä, arvoisa lukija, olet tullut työni päätökseen. Kiitos että luit sen loppuun asti. MINÄ RIITÄN oli mielestäni ensimmäiseksi käytännön kokeiluksi onnistunut. Vaikka jotkin asiat olisivat kaikesta huolimatta voineet mennä toisin kuin ne käytännössä menivät, olen kaiken kaikkiaan tyytyväinen siihen kokonaisuuteen, joka MINÄ RIITÄN kurssi oli. Haluan kuitenkin jatkaa sen kehittämistä tulevaisuudessa.

LÄHTEET

- Biesta, Gert. 2020. *Antaa taiteen opettaa*. Suomenkielisen laitoksen kääntäjä: Pentti Määttänen. Taideyliopisto, suomenkielinen laitos.
- Kauppila, Heli. 2012. *Avoimena aukikiertoon: opettajan näkökulma kokonaisvaltaiseen lähestymistapaan baletinopetuksessa*. Väitöstutkimus. Teatterikorkeakoulu.
- Kumpulainen, Seppo. 2011. *Hikeä ja harmoniaa - Liikunnan ja fyysisen ilmaisun opetus Suomen Teatterikoulun ja Teatterikorkeakoulun näyttelijänkoulutuksessa vuosina 1943–2005*. Väitöskirja. Julkaisija Teatterikorkeakoulu.
- Lehtovaara, J. & Jaatinen, R. (toim.). 1994. *Dialogissa Osa 1: Matkalla mahdollisuuteen*. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Lehtovaara, J. & Jaatinen, R. (toim.). 1996. *Dialogissa Osa 2: Ihmisenä ihmisyyhteisössä*. Tampereen yliopisto. Tampere.
- Mamet, David. 1999. *Tosi ja epätosi: arkijärkeä ja harhaoppia näyttelijälle*. Suom. Vuokko Kellomäki. Hakapaino, Helsinki.
- Salminen, Eppu. 2009. *Lasten ristiretki*. Kirja. Kustantaja Gummerus Kustannus Oy. Helsinki.
- Saastamoinen, Riku. 2011. *Taiteen jälki: Taidepedagogiikan polkuja ja risteyksiä*. Teatterikorkeakoulu. Helsinki.
- Stanislavski, Konstantin. 2011. *Näyttelijän työ*. uusi suomennos. Kristiina Repo ja Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.
- Weston, Judith. 1999. *Näyttelijän ohjaaminen: kuinka luoda vaikuttavia esityksiä televisioon ja elokuvaan*. Suomentanut Päivi Hartzell. Suomenkielinen laitos Kustannusosakeyhtiö Nemo.

Julkaisemattomat lähteet:

- Hämäläinen, Jani. 2006 – 2008 & 2011-2012. *Oppimispäiväkirjat*. Julkaisematon lähde. Helsingin Teatteriakatemian näyttelijäntöön peruslinjan opiskelijoille teetetty anonyymikysely lomake ja vastaukset. Julkaisematon lähde.

Sähköiset lähteet:

Opetus – ja kulttuuriministeriö. ”Vapaa sivistystyö”. Haettu 11.3.2022.

<https://okm.fi/vapaa-sivistystyö>

Tampereen yliopiston näyttelijäntyön laitos. 2021. ”kandi & maisteritilastot.” Haettu

08.06.2022. <https://www.tuni.fi/fi/tule-opiskelemaan/opiskelijavalinnan-tilastoja>

Teatterikorkeakoulu. ”hakeneet ja hyväksytyt, 2018–2021.” Haettu 08.06.2022.

<https://www.uniarts.fi/dokumentit/hakijatilastot/>

Kansalaisopistot. Haettu 08.06.2022. www.kansalaisopistot.fi

Lahden kansanopiston teatterikoulutus. ”esitykset”. Haettu 14.06.2022.

www.teatterikoulutus.fi/esitykset

Eurooppalaisen teatterin historiaa. Haettu 30.09.2022.

<https://disco.teak.fi/euteatteri/?s=stanislavski>

Alaviite 1

Helsingin Evankelinen Opisto. Haettu 12.3.2022. www.heo.fi.

Laajasalon Opisto. Haettu 12.3.2022. www.laajasalonopisto.fi.

Borgå folkakademi. Haettu 12.3.2022. www.akan.fi.

Suomen Nuoriso-opisto. Haettu 12.3.2022. www.paukkula.fi.

Työväen Akatemia. Haettu 12.3.2022. www.akatemia.org.

Lahden kansanopisto. Haettu 12.3.2022. www.lahdenkansanopisto.fi.

Riveria ammatillinen koulutus. Haettu 12.3.2022.

www.riveria.fi/opiskelemaan/kansanopisto/

LIITTEET

Liite 1

Teatteriakatemian näyttelijäntyön opiskelijoille tehty kysymyslomake, jonka avulla keräsin oppilailta palautetta kurssistani.

Hei, nätylit!

Haluaisin jokaiselta teiltä palautetta kurssista *Minä riitän* sekä minusta opettajana. Tämä lomake on tehty niin, että vastaukset tulevat minulle antonyymisinä, joten jokaisella on mahdollisuus kirjoittaa suoraa sekä rehellistä palautetta.

Käytän näitä kysymyksiä opinnäytetyössäni materiaalina sekä oman opettajuuteni kehittämisesssä. Näiden kysymysten kautta jokaisella teistä on myös mahdollisuus käydä läpi tätä kurssia. Mitä se merkitsi sinulle, mitä opit, mitä oivalsit suhteessa itseesi ja omaan tekijyyteesi.

Lyhyenä kertauksena *Minä riitän*-kurssi:

Joulukuu 3.12.

Tutustumista toisiin. Yhdessä improilua. Kohtausten aloituksia, joissa pääpaino reagoimisella toisen sanomaan. Keskusteltiin näyttelijäntyöstä Puistonpenkki harjoitteen kautta, jossa pääpaino siinä mitä tuntee ja/tai ajattelee toisesta. Autenttista läsnäoloa ja sitä, miten paljon annettu lähtökohta tai pyrkimys vaikuttaa muuhun ilmaisuun.

Joulukuu 10.12.

Fyysinen ilmaisu ja näyttelijäntyö. Instant character. Kuinka paljon kävely rytmi tai johonkin tiettyyn kehon osaan keskittyminen luo materiaalia hahmoihin ja näyttelijäntyöhön.

Lyhyet monologit ja niiden muokkaaminen. Tutkittiin mitä tekstille ja/tai hahmolle tapahtuu, kun muutetaan tekstin suuntaa tai kun teksti laitetaan eri tilanteeseen missä se alun perin oli.

Joulukuu 17.12.

Lyhyet monologit katsottiin loppuun. Mieliä pidettiin jana, keskusteltiin mitä näyttelijäntyö on ja ei ole sekä siitä, mitä kaikkea kuuluu ”hyvään näyttelijään.” Hahmotettiin itsen ja itselle tärkeitä ominaisuuksia.

Tammikuu 19.1.–21.1.

Jokainen toi kaksi muistoa/tapahtumaa omasta elämästään, joista tehtiin patsaat. Lähdettiin pienryhmissä työstämään demoa muistojen inspiroimana. Demoja työstettiin Ke iltapäivä, To koko päivä sekä Pe aamupäivä. Pe iltapäivällä demot katsottiin.

Ensimmäinen kysymys koskee kurssia kokonaisuutena.

Miten / kuinka koit kertojen välisen yhteyden?

Toinen kysymys koskee myös kurssia.

A. Mitä mielestäsi kurssilla tehtiin?

B. Mitä opit/ymmärsit/oivalsit kurssin aikana?

Kolmas kysymys koskee kurssin nimeä ja teemaa.

Mitä ajattelet väittämästä "Minä riitän".? Mitä ajatuksia, tunteita, yms. se herättää sinussa? Entä muuttuiko se miten koit väittämän kurssin aikana?

Neljäs kysymys koskee minua opettajana, sitä miten opetan ja miten mielestäsi toimin ryhmän vetäjänä.

A. Missä olisi parannettavaa? Mihin mielestäsi minun tulisi kiinnittää enemmän huomiota? Mitä voisini vielä kehittää?

B. Mikä oli hyvää? Missä onnistuini? Mistä pidit?

Viides ja viimeinen kysymys koskee tulevaa pääsykoe preppaus kurssia.

Mitä toivoisi kurssin suhteen? Mitä haluaisit oppia tai mihin haluaisit tukea? Onko jotain / joitain asioita, joihin haluaisit varmuutta?

Tämä ei varsinaisesti ole kysymys, mutta sana on vapaa! Jos haluat jotain vielä sanoa, tässä on tila sille.